

Achesonas žada padėti Azijai

San Francisco (L). Užsienio reikalų ministras Achesonas, kalbėdamas Kalifornijos Commonwealth Club'e aptarė JAV Azijos politiką. Jis pareiškė: „Azijos tautos turi įsisa-
moninti, kad jų laisvei bei socialinei ir ūkiniai pažangai daugiausiai gresia sovietų komunistinis imperializmas, susijęs su kolonializmu.“ Toliau jis nurodė, kad Azijos tautos gali skaitytis su JAV pagalba, neprašokančia Amerikos pajėgumo. Toji pagalba tam tikrom aplinkybėm esant, bus karinio pobūdžio, kitais atvejais ūkinio, kaip pvz. 100 milijonų dolerių paskola Indonezijai. Kitur bus teikiama techninė pagalba.

Prekiaus su komunistais

Toliau Achesonas nurodė, kad JAV prekiaus su Kinija, valdoma įvairiausių režimų. Jos prekiausiasios ir su komunistais, jei jie laikytųsi tam tikrų taisyklių. Komunistai turi pateikti tam tikrų grantijų, liečiančių JAV pirklių, laivų ir lėktuvų sąjungą. Tačiau ir tuo atveju komunistai negali tikėtis jokių

Ar Leopoldas galės grįžti?

Bruselis (L). Po neaiškių rinkimų rezultatų D. Britanijoje, kurie neleidžia vyriausybei tvirtai jaustis, perėjo sekmadienio balsavimas Belgijoje ir čia sudarė panašią būklę. Sekmadienį belgai turėjo pasisakyti už arba prieš karaliaus Leopoldo grįžimą. 57,6% pasisakė už, 42,3 prieš. Balsavo — 92% visų turėjusių ir privalejusiu balsuoti. Pats balsavimo (plebiscito) rezultatas dar negalima karalių grįžti. Tokį nutarimą dar turi padaryti parlamentas. (Žiūr. LIETUVIO 7 Nr. „Belgijos karalius krizės užkulisiai“). Atseit, čia buvo daugiau viešosios nuomonės tyrinėjimas.

Flandrijoje 72%, Valonijoje tik 42%, sostinėje Bruselyje — 52%, o pramonės srityse Charleroi ir Liutiche tik 30%. Kadangi Belgijoje gyvena dvi tautos: flamai ir valonai — tai balsavimo rezultatas tik dar daugiau padidino ir taip nemažus prieššūkimus.

Pats Leopoldas buvo pažadėjęs atstatyti danti savo sūnaus naudai, jei už jį balsuos mažiau negu 55%. Tačiau 57,6% nuosimėčiai tėra vos pora nuosimėčių daugiau tuo pačios karaliaus užsibrėžtos ribos. Todėl net karaliaus šalininkų tarpe girdisi balsų, kad karalius valstybės naudai pasitrauktų iš politinės arenos. Jei karalius vis dėlto užsispirs grįžti, laukiama komplikacijų. Parlamente už jo grįžimą balsuotų krikščionys socialai, kita vyriausybės partija liberalai nėra šiuo klausimu vieninga. Nauji parlamentai rinkimai, atrodo, nieko naujo neatnešų.

Tuojuo po balsavimo ministras pirmininkas Eyskens nurodė, kad Zeneva, kur gyvena karalius Leopoldas, Trečiądienį ten pat nuvyko ir abiejų parlamento rūmų pirmininkai, laukiama atvykstant ir kitų žymių politikų, kurie vietoje su karalium Leopoldu tarsis kas daryti. (Žiūr. „Spaudos puslapiuose“ 2 psl.)

Prancūzija — 55% Vakarų Europos stiprumo

Paryžius (BBC). Prancūzijos seimas 416 balsų prieš 181 ratifikavo sutartį su JAV dėl ginklų teikimo Atlanto pakto rėmuose. Tikimasi, kad netrukus tą sutartį ratifikuos ir respublikos taryba.

Krašto apsaugos ministras Plevenas, kalbėdamas seime pareiškė, kad pagal tą sutartį JAV išpareigojo Prancūzijai pateikti ginklų už 500 mil. dolerių. Numatyta, kad Prancūzijos kariuomenė turės sudaryti 55% visos Vakarų Europos sausumos kariuomenės. 1939 m. ji sudarė 90% visos Vakarų kariuomenės.

Streikai tebevyksta

Prancūzijoje vis dar tebestreikuoja apie 1/3 visų metalo darbininkų. Taip pat dar tebesitęsia pavieniai streikai ir kitose pramonės srityse.

Koalicinė vyriausybė Suomijoje?

SOVIETAI REIKALAUJA ĮSILEISTI KOMUNISTUS?

Stockholmas (L). Prezidentas Paasikivi padėdė naują vyriausybę sudaryti ūkininkų partijos vadui dr. Kekkonemui, kuris nori sudaryti koalicinę vyriausybę. Helsinkyje kalbama, kad sovietai spaudžia į tą koalicinę vyriausybę įsileisti ir liaudies demokratų (komunistus), kurie, esą, pasitenkintų nežymiomis ministerijomis. Tas spaudimas esą toks smarkus, kad prezidentas Paasikivi jam pasidavęs. Naują vyriausybę sudarytų ūki-

reditų ar dovanų. Jie taip pat negaus nė už pinigų nusipirkti vad. „strateginių žaliavų“ ar prekių, kurias galėtų panaudoti prieš JAV ar kitas valstybes.

Prieš kinų-sovietų pakta

Achesonas griežtai pasisakė prieš sovietų-kinų pakta, kuriuo Kinija patekusi sovietų priklausomybėn. Toji sutartis tėra buariausio Kinijos apvogimo dokumentas. Sovietų suteiktas kreditas tesiekia 10% amerikiečių 1948 m. suteikto kredito.

40,000,000 kiniečių badauja

Siuo metu Kinijoje badauja apie 40,000,000 žmonių. Negalima laukti, kad padėtis pagerėtų dar prieš naują derlių. Iki to laiko milijonai žmonių mirs badu, o tuo tarpu sovietai priverstė Kiniją jiems teikti maisto produktus.

Azija yra verta nepriklausomybės

Toliau Achesonas kalbėjo apie kitas Azijos sritis ir konstatavo, kad Azijoje prasidėjo nauja era — revoliucinė era. Tas revoliucinis sąjūdis turis du elementus: pasipriešinimas prieš užsienio globą ir tuo pačiu tautinės nepriklausomybės siekimas, ir pasipriešinimas komunizmui, kuris noris Aziją pavergti Kremlui.

Achesonas pabrėžė, kad nepriklausomybės siekimas siuo metu yra karščiausias Azijos troškimas. JAV turi padėti tiems, kurie patys yra pasiryžę sau padėti ir gintis.

Pagaliau Achesonas išpėjo sovietus ir Kinijos komunistus nepradėti ekspansijos į Azijos pietryčius, nes ten susidurs ir su Vakarais.

Ketvirtadienį Achesonas turėjo kalbėti apie JAV santykius su sovietais Kalifornijos universitete.

Pasidalinimas atsakomybe

Londonas (L). D. Britanija ir JAV susitarė dėl paramos pietryčių Azijai padalinimo. Pagal tą sutartį JAV bus atsakingos už karinę bei ūkinę paramą Prancūzijai Indokinijai ir Siamui. Britai rems Burmą ir Malajus. Susitarimas esąs slaptas ir oficialiai apie tai nieko nebus pranešta.

Du IRO raštininkai užsimanė pralobti

Münchenas (AZ) Du IRO „oficieriai“ šveicaras Przemyslaw Trusk ir anglas Rupert A. Wood nuėjo pas Bad Reichenhallo burmistrą ir pasiūlė jam už 40,000 DM iki liepos 1 d. iš miesto pašalinti visus DP ir paliuosuoti sekvestruotas patalpas. Burmistras apie tai pranešė amerikiečių kriminalinei policijai. Atėjus abiem „oficieriam“ avanso 1.000 DM, jie buvo sumiti, bet vėliau už 1.000 dol. užstatą paleisti.

Sovietinė rinkimų komedija

KAS ATSTOVAUS LIETUVOS „LIAUDI“?

Maskva (L) Pereitą sekmadienį kovo 12 d. Tarybų Sąjungoje įvyko rinkimai į aukščiausiąją ir tautybių tarybas. Pirminis, kaip ir reikėjo tikėtis buvo išrinktas Stalinas, jau 12 val. savo apylinkėje Maskvoje surinkęs 100% balsų. Molotovas ir stachnovietė Sytrova buvo išrinkti irgi visų 100% balsų, bet dviem valandom vėliau. Tuo pačiu laiku t. y. 14 val. Leningrade buvo išrinktas mokslininkas Vavilovas 99,9%. Viso balsavo 99,8%.

*

Į sąjunginę tarybą renkamas vienas atstovas nuo 300.000 gyventojų. Lietuvai buvo skirta išrinkti 10, atseit skaitoma, kad Lietuvoje yra 3.000.000. RTIB informacijomis, Lietuvoje buvo sudaryta 10 rinkiminių apygardų, kuriose išrinkti kandidatė: Antanas Sniečkus, Mečislovas Gedvila, Justas Paleckis, Motiejus Sumauskas, Antanas Raguotis, Vladas Niunka, Marija Kaunaitė, Jonas Macijauskas (generolas majoras), Vincas Vitkauskas (generolas, kompartijos kandidatas, Kauno universiteto mokslinės tarybos narys) Jonas Ciulada.

... ir Graikijoje
Atėnai (L) Oficialiais daviniais naują Graikijos seimą sudarys 52 populistai, 51 liberalai, 46 tautinės pažangos partijos nariai, 21 demokratinio fronto nariai, 33 socialdemokratų, 16 dešiniuosio Metakso partijos narių ir 16 kitų mažesniųjų partijų narių. Naują vyriausybę tariasi sudaryti vidurio partijos: liberalai, pažangiečiai (gen. Plastiro vad. dem. frontas) ir socialdemokratų.

Sia savaitę

* Lenkija išstojo iš pasaulinio banko ir tarptautinio valiutų fondo. Motyvas — negavo prašytos 200 mil. dol. paskolos. Dabar banke dalyvauja tik viena sovietų satelinė valstybė — Cekoslovakija.

* D. Britanijoje iš valstybinės tarnybos politiniams sumetimais pašalinti 48 asmenys. Jų tarpe 22 priklausę kompartijai, 25 jai simpatizavę, o 1 dėl fašistinių pažiūrų.

* Persija pripažino de facto Izraelį. Kalbama, kad tarp Izraelio ir Jordanijos paliaubų sutartis pratęsta penkiems metams.

* Sekmadienį Cardiffo (Anglijoje) aerodrome, besileidamas netekęs greičio, nukrito ir sužudo didžiulis „Avro Tudor“ tipo lėktuvas, kuriuo skrido 78 keleiviai rugby rungtynių ir 5 igulos nariai. Gyvi išliko tik 5 asmenys. Tai didžiausia katastrofa orinio susisiekimo istorijoje.

* Kovo 22—24 d. Romoje susirinks amerikiečių diplomatai iš visos Europos aptarti ūkinius klausimus.

* Trečiądienį Europoje įsigaliojo vad. Kopenhagos planas, kuriuo naujai nustatoma Europos radijo siųstuvų stiprumas ir bangų ilgis. Kadangi amerikiečiai atsisakė tą planą ratifikuoti, jų zonos siųstuvų stiprumas ir bangų ilgis beveik nepasikeitė. Britų ir prancūzų zonos siųstuvų bangų ilgis pakeistas ir stiprumas sumažintas.

* 48 val. generaliniu streiku Venecijoje prasidėjusi šiaurinėje Italijoje streikų banga plečiasi toliau.

Super pagalbos planai

IR JŲ TĖVAS SENATORIUS McMAHONAS

Tamstos iškalba gali pajudinti kalnus. Galbūt ji syki sukūrė pasaulį

— taip prezidentas Trumanas parašė ant savo fotografijos, dovanotos senatoriui Brienui McMahonui iš Connecticuto valstybės. Tą fotografiją McMahonas pasikabino ant savo kabinetinio sienos. Ji matė kabo 10 metų, nes ją gavo 1940 m. pirmą kartą išrinktas į senatą. Iki to laiko visai negirdėtas prokuroras pasižymį savo iškalba. Prieš 10 metų, išstatedamas savo kandidūrai į senatą, McMahonas savo iškalbos ugnį nukreipė prieš savo priešą — respublikininkų senatoriaus — izoliacines tendencijas. Ta proga McMahonas davė net 189 izoliacijos šalininkų apibrėžimus, pvz., kaip šis: „Izoliacionistas yra štrausas su hipopotamo oda, žvirblis smegenimis ir pasigėręsio dramblio įsivaizdinimu“. Tokie palyginimai patiko Connecticuto rinkikams, jie jį pasiuntė į senatą.

Išbuvęs 10 metų senate, McMahonas kiek

Kas daryti su sovietais

Siuo metu Vakaruose nemažai sukamos galvos, ieškant teisingo Rusijos politikos arba teisingiau pasipriešinimo Rusijai politikos metodo. Tuo tarpu kai vieni siūlo toliau tęsti dabartinę politiką, kiti siūlo griebtis iniciatyvos naujiems pasitarimams. Austrijos kancleris Figlis net pasiūlė naujam keturių didžiųjų susitikimui savo sostinė Viena! Amerikos senatoriai siūlo prarasti taikos ofenzivą su smarkia propagandos akcija. (Žiūr. „spaudos puslapiuose“ ir str. „Superpagalbos planas“).

Londoniški „The Observer“ tas dvi pažiūras svarsto iš pagrindu. Vieną iš jų turbūt tiksliausiai išreiškė W. Churchillis priešrinkiminėje kalboje Edinburge. Apie ją mes savo skaitytojams jau esame išsamiai pranešę, kita — dabartinę oficialią politiką — geriausiai apibūdino pasitraukęs JAV užsienio reikalų ministerijos planavimo skyriaus viršininkas Kennanas „Readers Digest“ skiltyse. Jo tą straipsnį mes paskelbėme LIETUVIO 9 Nr.

Churchillio tezę, trumpai aptariant, teigia: didžiausias pavojus iš rusų pusės yra karinis puolimas, nes šiuo metu ji turi didesnes sausumos kariuomenes, aviacijos ir laivyno jėgas. Vienintelis dalykas, kuris šiuo metu kliūdo tokiam puolimui yra Amerikos atominės bombos. Vakarai negali atsisakyti nuo to ginklo, iki nebus rastas jam tinkamas pakaitalas. Vienintelė išeitis yra plataus masto

susitarimas su Rusija, kuriuo būtų baigtas šaltasis karas. Todėl negalima nepabandyti tiesiogėm derybom su Stalinu gauti patikintų kad rusai negamins atominių bombų bei su juo susitarti dėl bendro nusiginklavimo.

Kennano tezę galima šitaip sutraukti: rusų puolimas šiuo metu yra netikėtinas. Ir ne dėl atominių bombų, kurios negalės visai nulemti karo, bet „dėl doktrininių samprotavimų, tradicijos ir praktinių faktų“. Sovietai, teigia Kennanas, neketina tuoju užpulti Vakarų, tačiau jie planuoja išplėsti savo įtaką dar nekomunistiniuose Europos ir Azijos kraštuose visomis priemonėmis, išskyrus karą. Jie nori pasaulio lygsvarą nusverti savo naudai. Prieš tas užmačias galima tik tuo būdu išsilaikyti, jei kaip „šaltasis karas“ žinomos politinės kautynės bus dar ilgai tęsiamos ir nekomunistinis pasaulis susitelks į vieningą, tvirtą tarptautinę bendruomenę.

Kennano pažiūra, antroji alternatyva — susitarimas su Rusija — yra neįmanoma, nes „rusai kitaip supranta žodžius negu mes. Susitarimas su jais turi tik tada vertę, jei jis jiems suteikia kokios nors naudos“. Vienintelė kita reali alternatyva tėra karas, kurį tačiau demokratinės valstybės negali skaitytį leistina politikos priemone.

Prezidentas Trumanas ir jo ministeris Achesonas nepaliko abejonės, kad Amerikos politika ir toliau laikysis Kennano tezės. Kas gi lieka daryti anglams? Ar jie turi, nors to Churchillis ir nepasakė, įkalbėti Ameriką derėtis su rusais. Kad viena pati Anglija negali sau tokių derybų leisti, yra visiems aišku.

Svarbiausias argumentas prieš dabartinę JAV politiką yra tas, kad tokia būklė ilgai negalės tęstis ir anksčiau ar vėliau prives prie karo. Kennanas teigia, kad dabartinė netikrumo, pavojaus ir nepaprastos įtampos padėtis tęsis ilgus metus, kad ji taps, kaip sakoma, normalia padėtimi. Kartu jis reikalauja per tą laiką nesnausti, bet politinėje srityje našiai dirbti. Jis iš tikrųjų reikalauja, nors tai raišdškai ir nepasako, sudaryti pasaulinės vyriausybės branduolį. Čia yra pats sunkiausias uždavinys, kada nors pastatytas demokratinėm tautom. Labai galimas daiktas, kad jos pasirodys esančios persilpnos jam įveikti.

Churchillis taip pat nors netiesiogiai prieštaravo savo pasiūlymui. Juk jei Rusija ištikrųjų yra galingsnė už Vakarų šiuo momentu, jai bus sunku įžiūrėti taikos reikalavimus. Tiesa, Churchillis teigia, kad Vakarų koiziris šiuo metu dar yra atominė bomba. Bet juo pasinaudoti Vakarai galės tik tuo metu, jei tai bus reikalinga apsigynimui arba priešsmūgiui, nes jie apie vadinaumą preventyvinį karą galvoti nenori. Tuo faktu padarinti sovietai nematys reikalo derybose padaryti bet kokių nuolaidų.

Ar tokios padėties akvyvaizdoje sovietai, turėdami mažiausiai 1,800,000 vyrų kariuomenę, 25,000 lėktuvų ir 260 povandeninių laivų, nuosirdžiai atsisakytų nuo savo tolimesnių užmačių? Derybos su sovietais gali arba pasibaigti nepasisekimu, kas prie dabartinės padėties galėtų priversti prie karo, arba, kas dar blogiau būtų, galėtų sukelti saugumo ir taikos iliuziją, kas priverstų prie Atlanto pakto išnykimo. Juk tik Atlanto paktas, duodas galimybę visom Vakarų tautom sutartinau padidinti savo karinę galybę, gali suteikti didesnį ar mažesnį saugumo jausmą. Kol jis tikrai dar neįgyvendintas, būtų neprasminga tartis su sovietais. Kalbėdamas sportiniais terminais, OBSERVER teigia, kad Churchillio ir Kennano pasiūlymai tiek skiriasi, kiek trumpos distancijos bėgimas nuo Maratono (42 km). Jei pasirinkime Maratono bėgimą, negalime staiga pradėti lenktyniauti 100 m distancijoje.

Prieš naują valymą Čekoslovakijoje?

PAVARYTAS UŽS. REIK. MIN. CLEMENTIS

Praha (L) Ministras pirmininkas Zapotockis visai netikėtai pranešė ministerių kabineto posėdyje, kad užsienio reikalų ministeris Clementis atsistatydins. Priežastis nebuvo pranešta. Prahos laikraščiai apie atsistatydinimą pranešė nežymiose vietose. Jo vieton paskirtas min. pirmininko pavaduotojas Slovakijos komunistas Sirokis.

Kad Clementis bus artimiausio valymo auka, jau seniai buvo kalbama. Vienu laiku, jam būnant JT visuotiniame susirinkime net buvo paskildę gandai, kad jis jau į Pragę nebeįgrįš.

Clementis yra senas komunistų partijos narys, tačiau Maskvoje negalėjo turėti pasi-

kėjimo, nes karo metu gyveno Londone, o ne Tarybų Sąjungoje ir iš tų laikų palaikė ryšius su Vakarais. Iš viso tai buvęs daugiau vakarietiško komunisto tipas. Clementis užsienio reikalų ministerio postą gavo Janui Masarykui nusizūdžius.

*

Molotovas buvo Prahoje?

Londonė turimomis žiniomis, Molotovas paskutinėmis dienomis buvęs Prahoje, kur pirmininkavęs sovietų satelitinų valstybių užsienio reikalų ministerių konferencijai. Svarbiausia pasikalbėjimo tema buvo tų valstybių santykiai su Rytų ir Vakarų Vokietijomis.

TARPTAUTINĖ PABEGĖLIŲ ORGANIZACIJA (IRO) TAMSTA IŠPEJA:

Jau tik 15 savaičių

IKI BIRŽELIO 30 D.

Globa nuolatinėse IRO stovyklose baigiasi 1950 m. birželio 30 d. Pasiruoškite jau dabar, kol dar IRO tarnautojai turi laiko jums padėti, arba

emigruoti

arba

repatrijuoti

arba

Vokietijoje pasilikti

LAIKAS VERČIA SKUBĖTI!

IRO, US-Zone

Spaudos puslapiuose

Informacinis karas

DIE TAT, Zürichas
 Washingtone šiuo metu ruošiamasi tokiai propagandos ofenzivai, kuri toli pralenkia visus ligšiolinius bandymus prasilausti per Rytuose pastatytas barikadas. Senate keletas vadovaujančių senatorių, kaip McMahonas, Flandersas, Tydingsas ir Douglasas jau pasiūlė tam „Vakarų informaciniam žygiui“ praveisti įstatymines priemones. Milijonai proklamacijų nauju paslaptėje laikomu metodu turi būti išsklaidyti pačioje Tarybų Sąjungoje ir jos satelitiniuose kraštuose, be to turi būti sustiprinta radijo propaganda ir naudojama kitais „netiesiogiais metodais“, apie kuriuos neskelbiama, tarytum tai būtų nauji ginklai. Visais tais būdais Amerika nori Rytų pasauliui išaiškinti savo politiką bei pabrėžti savo taikos valią.

Broliai Alsopai, kaip jau nekartą, pirmieji pranešė konkrečius davinius apie naują Vakarų misijų sumanymą. Jie kalba apie 500 milijonų dolerių, išleistųjų tam tikslui — tai yra keturiolika kartų daugiau negu dabar išleidžiama Amerikos užsienio propagandai.

Kartu pasiklodo gandai, kad jau balandžio mėn. šitas žygis prasidės slapto „Laisvosios Europos Radijo“ siųstuvo transliacijomis ir Rytų Europą. Tą siųstuvą globoja „Laisvajai Europai remti tautinis komitetas“ kuriame Amerikos politikai bendradarbiauja su pabėgusiais Rytų Europos veikėjais. Per tą siųstuvą į savo tautiečius kreipsis buv. Lenkijos min. pirm. Mikolajčikas, buv. Čekoslovakijos ambasadorius Paryžiuje Osuskis, buv. Rumunijos užsienio reikalų ministeris Gafencu ir premjeras gen. Radescu, buv. Vengrijos min. pirm. Nagy, Bulgarijos valstiečių vadas dr. G. Dimitrovas. Prie ko tai turi privesti?

Po balsavimo Belgijoje

Palyginti maža dauguma pasisakiusi už karaliaus grįžimą iššaukė Belgijoje tokius komentarus. Už karaliaus grįžimą pasisakęs laikraštis rašo:

LA NATION BELGE

Rezultatas rodo, kad gyventojų dauguma ir toliau pasitiki karalium.

LE PEUPLE

pasisakęs prieš karaliaus grįžimą, teigia: Balsavimas įvyko. Rezultatas: smūgis tautinei vienvei.

Liberalai karaliaus grįžimo klausime nebuvo vieningi, už tat jų laikraštis stengiasi būti neutralus:

LA DERNIER HEURE

Problema, kurią dabar karalius, vyriausybė ir parlamentas turėdami prieš akis krašto interesus turi išspręsti, yra tokia pat keblia, kaip ir prieš balsavimą. Balsavimo rezultatai tik išryškino priešingumus tarp flamų ir valonų provincijų ir abi kalbas vartojančio Bruselio.

LE MONDE

Prancūzijos oficiozas daro tokias išvadas: Šitas balsavimas tereikia nauja etapai Belgijos krizėje. Karalius gavo pakankamai balsų, kad grįžus tačiau per mažai, kad valdžius.

Planas Berlynui šaltai užkariauti

Per šiuo metų Sekmines gegužės 28—29 dienomis sovietinės zonos komunistinio jaunimo sąjunga FDJ (Freie Deutsche Jugend) Berlyne ruošia sąskrydį, kuriame dalyvaus 500.000 jaunuolių 10—25 m. amžiaus. Iš tos masės jau dabar rikiuojama apie 10.000 agitacinės grupių, kurias sudaro abiejų lyčių jaunuoliai, vadovaujami specialiai apmokytų vadovų. Tų grupių dalyviai turi išeiti specialius kursus apie: tautinį frontą, Oderio-Neisės liniją, nedarbą Vakarų Berlyne, ūkinį chaosą vakarinėje Vokietijoje, Vokietijos susijungimą su centre vyriausybės Berlyne, atitraukimą okupacinių kariuomenių, naudą Vokietijos prekybos su Rytais, būsimąją ūkinę krizę Amerikoje ir pan. Ruho statusas laikomas Vokietijos pavergimo pavyzdžiu. Pilnos krautuvės Vak. Vokietijoje ir Berlyne stumia Vokietiją į skolas, iš kurių išsikrapštyti ji galės po eilės dešimtmečių. Viena tezę skamba: „Jaltoje ir Potsdame anglai ir amerikiečiai sutiko su Oderio-Neisės linija, ir jie net pirmieji pasiūlė vokiečius išvaryti iš Rytų, jie net reikalavo tai tuojau nuspręsti.“ Tos agitacinės grupės turi sukelti nepasitikėjimą Vakarais, kuris turi virsti tikra neapykanta.

Agitacinės grupės turi būti išdalintos po visą Vakarų Berlyną ir ten agituoti gatvėse. Viena grupės dalis bus uniformuota (mėlynai marškiniai, juodos kelnės ar sijonai), o kita dalis bus apsiręngusi civiliška. Neuniformuoti turi susiginčyti, bet visais ginčais yra jau numatytas tik smulkmenų, taip, kad gale uniformuoti irsi įtikinti neuniformuotus savo tezių teisingumu. Jei į ginčus įsimaštytų Vakarų berlyniečiai, tai tada ir neuniformuoti turi ginti komunistines tezes. Jei dėl to kiltų muštynės — dar geriau. Muštynės būtina reikalingos planui įvykdyti.

Berlyno vyr. burmistras įsakė demonstran-

„Aš grįšiu į Kiniją ir komunistus sutriuškinsiu“, paskelbė Čiangkaišekas iš vyriausybės rūmų balkono Taipehe, naujoje Formozos sostinėje. Minia buvo „šviesiai sužavėta“, kaip Kinijos tautininkų žinių agentūra išsireiškė. Prieš tai generalissimus buvo paskelbęs savo nutarimą vėl perimti tautinės Kinijos prezidento ir vyr. karo vado postus. Jo žmona visos kalbos metu stovėjo šalia jo.

Sia proklamacija generalissimus po eilės mėnesių tylos vėl išėjo viešumon. Šiaip jis gyvena visiškai atsiskyręs nuo pasaulio. Civiliais drabužiais aprenkti sekliai atidžiai sauguo puošnų, didelių sodų apsuptą Taivano cukraus bendrovės namą Sošane, nedideliame kurorte prie Taipeho.

14 valandų kasdien išsėdi 64-metis, asketiškai lieknas Čiangas prie savo rašomojo stalo. Jo paprastą, alyvinę spalvos medvilninę uniformą puošia tik blizganti parkerio galvutė. Penki svarai pašto kasdien pereina per jo rankas. Jis peržiūri raštus ir pora tepuko brūkšnių pažymi savo nutarimus parašėte. Visa kita atlieka jo sekretoriai. Daugumas jų jam tarnauja jau daugiau, kaip 20 permainingų metų — lygiai, kaip ir jo asmens sargai, kuriuos kadais vokiečių kapitonas Walteris Stennes išmokė ištikimybės savo vadui.

Išsilaikyti!

Nevienas senųjų palydovų iš kuomintangų dienų jau norėtų išlipti. Šį palinkimą „išsokti“ paskutinėmis dienomis smarkiai sustiprino Maocetungo paktas su Maskva. Bet trys dalykai dar sukludė kiekvieną bandymą: 200 km pločio Formozos kelias, Čiangas slaptoji policija, vadovaujama gerai žinomo policijos vado dr. Čenliufu, ir tikėjimas stebuklingu ginklu. O šis ginklas Formozoje vadinasi: „3. D. karas“. Čiangas tvirtina, kad jis esąs neišvengiamas, taip, net jau prasi-

Kiekviena saulė nusileidžia

Čiangkaišeko iškilimas

dėjęs. Tereikia tik iki jo formalios pradžios išsilaikyti, o tada amerikiečių pagalba vėl pradėsianti tekėti neribota srove.

Karininkai dreba prieš jį. „Pavojingiausių Formozos punktu“ jie vadina vietą prieš jo rašomąjį stalą. Norėdamas sutaupyti anglių menkutei Formozos ginklavimo pramonei, generalissimus gyvena nekūrenamam kambaryje. Už tat dėvi dvejus apatinius marškinius.

Per jūrą, iš kontinento kranto, skamba apleistosios tautos keiksmas. „Pakarti fašistinę bestiją Čiangkaišką!“ šūkaujama Pekinge, Sanchajuje ir visame begaliname užnugarėje. O prieš penkerius metus tas pats Čiangas buvo savo tautos didvyris. Kai 1945 m. jis įvygiavo į Sanchajų, džiaugsmu apkviatęs keturių milijonų miestą daugiau išsaudė fejeverklų, negu jame buvo gyventojų. Šiandien generalissimus yra savo tautos praekeltasis. Ir tai jis turi padėkoti ne savo priešams. Už tat jis turi būti dėkingas savo draugams — užsieny ir viduje.

Po 25 metų pilietinio karo Čiangui pasisekė sujungti visą kraštą ir visą tautą. Tai jis padarė bankų ir didžiųjų žemvaldžių pinigais. 1937 m. jį pripažino 28 provincijos, tautinei vyriausybei Nankinge mokėdamas mokesčius. Tai buvo politinio Herkulo laimėjimas. Sven Hedinas savo draugą Čiangą vadino „didžiausiuoju šimtmečio vyru“.

Tačiau tie patys, kurie finansavo jo vienijimo kovą, vėliau tapo jo darbo duobkasiais. Kinų-japonų karas Kinijos bankininkams nešė milijardinį pelną. Jie pardavinėjo tautininkų vyriausybei ginklus, kurių net popieri nebuvo. Jie teikė lėktuvams net automobiliams netinkamus degalus.

Zemės reformą, kuri Kinijos ūkininkams buvo žadama jau nuo 1927 m., sukludė didieji žemvaldžiai. Korupcionieriai karininkai badu marino kareivius, kad galėtų pasilaikyti jų algas. Ištiesos divizijos parduodavo savo ginklus artėjančiam priešui.

„Ribos akmuo“

Protesto ženklai jis net nusikirpo privalomą dėvėti kasą.

Tačiau japonai reikalavo ateiti tarnybos keliu. Čiangas turėjo grįžti ir per dvejus metus baigti atsilikusių Paotingo karo mokyklą prie Pekingo. Pažymiu „labai gerai“. Tada galėjo įstoti į kadetų karo akademiją prie Tokio ir tarnauti 13 artilerijos pulke.

Kinijos aspirantai Japonijoje buvo politiniai konspiratoriai. Jie troško nuversti korupcinę imperatoriškąją vyriausybę savo tėvynėje. Jų dvasios vadas vadinosi dr. Sunjatsenas — vėlesnis „Kinijos respublikos tėvas“ (kovo 12 d. buvo minima 25 metų sukaktis nuo jo mirties). Šis politinis emigrantas buvo Tokio mieste suorganizavęs slaptąją broliją Tungmenchi. Čiangas tapo jos nariu. Savo pavarde, gautą vaikystėje, Jai-tai tada jis pakeitė „Kai-šek“. („sienos akmuo“ — patikimumo simbolis).

Naujaisiais šalininkais Sunjatsenas buvo patenkintas. Kai atsitiktinumo dėka 1911 m. spalio 10 d. Hankau mieste prasidėjo revoliucija, Čiangas su savo draugu Čangčumu (1947 m. buvo Nankingo vyriausybės premjeru) paėmė 48 valandų atostogas. Jie nuvažiavo į Jokohamą, iš kur pasiuntė savo pulkui atsisatydinimo raštus plius uniformas ir kardus, o patys laivu pasiekė Sanchajų. Cia jie dar suspėjo pavadovauti kelioms egzekucinėms komandoms.

Niekas nežino

Tačiau revoliucija amžinai nesitęsė. Be to, Čiangas globėjas dr. Sun prezidentu Nankinge išbuvo tik 48 dienas. Vėliau ir revoliucinės vyriausybės priekį Pekinge išsimušė gen. Juansikai. Dr. Sun išvyko į užsienį. Karininkas Čiangkaišekas turėjo ieškoti naujo darbavio. Ką jis tarp 26 ir 36 savo amžiaus metų veikė, šiandien niekas nežino.

Ši Čiangkaišeko gyvenimo periodą gaubia keistų neaiškumų debesys. Viena aišku, kad jis tuo metu palaikė ryšius su turtingu revoliucionierium Čenčimi, kuris buvo vienas iš vėlesnio policijos vado Čenliufu dėdžių. Toliau aišku, kad Čenliufu drauge su savo broliu Čenkuofu buvo nariais slaptosios Sanchajaus organizacijos „Green Gang“ (žaliasis raištis)? „Žaliasis raištis“ buvo tikrai azijatiškai slaptą organizacija. Arbatinių savininkai galėjo joje apsidrausti nuo banditų užpuolimų arba užsakyti užpuolimą prieš konkurento arbatinę. „Žaliasis raištis“ iš to daug uždirbdavo. Iš pelno augino našlaitčius ir laidojo gatvėse mirusius kuli lavonus.

„Žaliasis raištis“ buvo faktiškasis Sanchajaus valdovas. Cia nieko nepakeitė nei prancūzų kariuomenė, stovinti Avenue Foche, nei britų mažieji karo laivai prieš Chartered banką, nei belgų kapitalo investicijos elektrinėse, tramvajų ir autobusų linijose.

Tais Sanchajaus metais, kada jam kasdieną buvo demonstruojama baltųjų galia, Čiangkaišekas prisiekė nepailsisias tol, kol nebus palauzta paskutinioji balt. privilegija Kinijoje. Šiai kovai reikėjo pinigų. Jis bandė laimėti biržoje, tubolinis įvairiose biznio šakose. Išsigijo orumo. Jo žmona Mao, paprastai ir teisinga moteriškė, jau nebepajėgė jo sekti. Jis persikšyrė ir ją su savo sūnumi Čiangčingkuo pasiuntė atgal į Fenghua.

Paktas su Maskva

1922 m. gruodį Sunjatsenas vėl pasirodė Sanchajuje. Jis atvyko iš Kantono, kur buvo suorganizavęs naują revoliucinę vyriausybę prieš generolo Juansikai režimą ir savo „slaptąją broliją“ praplėtęs į kuomintangą, t. y. liaudies partiją. Dabar Sun norėjo pradėti žygi į šiaurę. Tam reikėjo pinigų ir talkininkų. Ir čia galėjo būti kalbama vien tik apie Sov. Sąjungą, nes ji savo noru atsisakiusi visų „imperialistinių pirmumų“ kinų žemėje.

Kaip Kantono vyriausybės galva dr. Sun 1922 m. gruodžio 22 d. pasirašė draugiškumo sutartį su specialiu Sov. Sąjungos igaliotiniu A. A. Joffe. „Komunizmas Kinijai netinka“ — buvo susitarta. Maskva pažadėjo daryti visa, kad Kinija pasiektų tautinę vienybę ir nepriklausomumą. Davė pinigų ir instruktorių.

Čiangas, kuris vėl buvo prisijungęs prie dr. Suno, buvo vienas iš pirmųjų, kurie vyko į Maskvą kariniai ir politiniai pasimokyti. Jis buvo akyklus mokinys. Jis matė, kaip partija ir valstybė gali būti viena su kita sulydytos, kaip opozicija gali būti be jokios atodairos išjungta, kaip per politrukus galima visą tautą išdresiruoti. Jis kalbėdavosi su Trockiū ir Stalinu. Gudriu, graūzas ūgio (1.73 m) kinu Kremlius buvo labai patenkintas.

Su daugybe lagaminų, kurie buvo pilni proklamacijų, Čiangas grįžo atgal į Kantoną. Cia jis susitiko jau besidarbojančius sovietinius patarėjus: draugus Blucherį (Galena) ir Borodina.

Maskvoj treniruotas karininkas įsteigė Whampoa karinę akademiją. Jos politiniu vadovu buvo kuomintango partietis Vangčingvai — 2. D. karo metu japonų pastatytos Nankingo vyriausybės galva. — Karinis vicedirektorius vadinosi Čuenlai — šiandien Maocetungo vyriausybės užs. reik. ministeris. Abu jie buvo neseniai (1921 m.) Sanchajuje įstoje į Centušiu įsteigtą Kinijos komunistų partiją.

Tuo metu dr. Sun savo milžiniška įtaka dar užlygindavo plyšius tarp dešiniojo ir kairiojo savo partijos sparnų. Jis tikėjosi galėsią nesklindamum pasalinti ir ateity. Vienų išklimų proga Kantone jis oficialiai susibro-

liavo su komunistais. Dabar komunistai buvo kuomintango nariais ir atvirksčiai.

Tai buvo paskutinis dr. Suno politinis žygis. Vienos kelionės metu Pekinge mirė vėžiu sergąs „moderniosios Kinijos tėvas“. „Revoliucija dar nebaigta“, diktavo jis mirdamas savo palydovui Vangčingvai. Čiangkaišekui jis paliko įsakymą: „Ant tavo pečių uždedamas Kinijos iškilimas arba žlugimas“.

Čiangkaišekas neatidėjo Suno testamentu vykdydamą. 1926 m. liepos 9 d. jo vadovaujama revoliucinė armija su 21 divizija pradėjo žygi į šiaurę. Kareiviai buvo savo noru susirinkę. Jie nieko nevalgė, nežudė kuli, nepajustė moterims krūtų. Batalionuose griežtą drausmę palaikė politiniai komisarai. Žmonės sveikino revoliucinę kariuomenę kaip savo išvadotojus.

Po 900 km žygio šiaurės link, 1926 m. rudenį krito Hankau. Ji tapo naujajai sostine.

Čiangas nesustojo vyriausybei sudarinėti. Jis žygiavo tolyn į šiaurę, vydamas provincijų gubernatorius, korupcionierius pilietinio karo generolus ir priešo armijas. 1927 m. kovo 24 d. užėmė Nankingą. Ten jo jau laukė draugai iš Sanchajaus „Zaliojo raiščio“.

Viskas sekėsi, kaip ir buvo numatyta. Maskvoje Stalinas ramino besineruojantį Trockį: „Draugas Čiangas bus paklusnus mūsų disciplinai“. Sanchajuje darbininkai ruošė triumfalinį priėmimą revoliucinei Čiangkaišeko armijai.

Čiangas įvygiavo ir džiūgaujantiems pasaulio uosto proletariatui surengė siaubingą kraujo pirtį. Sovietų instruktoriai Blucheris ir Borodinas pabėgo. Respublikos kūrėjo Sunjatseno našlė pasipiktinusi išstojo iš kuomintangą. Laimėjo „Zalialis raištis“.

Bet pergalė buvo labai trumpa. Vos tik Čiangkaišekas buvo paskelbtas naujosios kuomintango vyriausybės prezidentu, vos tik jis pradėjo realizuoti savo idėjas — generolai Paicūnhsai ir Tangenshi jį vėl išstūmė iš vyriausybės. Nusivylęs „radikalusis dešinysis spartakistas“, kaip Čiangą tuomet jo priešai vadino, pabėgo į Japoniją. Atsisveikindamas pasakė Whampoa-akademijoje: „Pralaimėkite mūsų tol, kol mane parsikvies atgal“.

Apokaliptinis šešėlis

Kaip buvo įsakyta, jie ir pralaimėjo; 1927 m. gruodžio 10 d. Čiangas grįžo atgal. Jis grįžo ne vienas. Atsigabeno antrąją žmoną Mailing iš Sungo giminės.

Ji tapo jo šešėliu. Apokaliptiniu. Nes už ponios Mailing (graži nuotaika) stovėjo jos giminės — Amerikoje studijavusio pirklio ir pramonininko bei metodistų misijonieriaus Čh. J. Sungo ipėdiniai.

Milijonierius Sungas turėjo tris sūnus ir tris dukteris, kurie visi buvo mokomi Amerikoje. Vienas sūnus, T. V. Sungas, vėliau Čiangkaišekui kelis kartus tarnavo ministerio pareigose. Antrasis sūnus, L. C. Sungas, dalyvavo visose finansinėse transakcijose, kurios buvo atliktos Čiangoro ejoje. Dukterė Ailing (miela nuotaika) buvo ištėkėjusi už finansininko H. H. Kungo, kuris buvo vadinamas „Kinijos Hjalmaru Sachtu“; tačiau ir jis negalėjo sulaukyti „Vidurio Imperijos“ infliacijos.

Ji ir visi šios giminės nariai lenktyniavo, stengiamiesi kuo daugiau išmelžti iš švėgerio Čiangkaišeko sujungtos tautos. Tik vyriausioji dukterė Chingling (laimingoji nuotaika), Sunjatseno našlė, buvo išimtis. Ji buvo ir liko garbinga.

Kitais metais toliau pramatą Čiangoro šalininkai pakartotinai reikalavo panaikinti įstatymu teikiamas privilegijas „proteguojamoms šeimoms“ ir padaryti galą Kinijos kapitalistų kilkos korupcijai. Tačiau generalissimus jau negalėjo atgal.

Kai jo sūnus Čiangčingkuo 1945 m. įvygiavęs į Sanchajų, pradėjo, nepaisydamas kilmės ir ryšių, visus spekuliantus ir išnaudotojus kišti į kalėjimus ir iš eilės šaudyti, išikišo tėvas Čiangas ir sustabdė. Buvo intervenavusi žmona Mailing, pas kurią buvo atbėgęs jos pusbrolis užtarimo ieškoti.

Kaip imperatorius

1927 m., vedybomis su Sungo dinastija generalui Čiangkaišekui atsidarė durys į paskutinį galios etapą. Dabar jis priklausė prie Kinijos aristokratijos, dabar į jo kišenę tekėjo milijoniniai kredilai. Dabar pradėjo juo domėtis ir Vakarų valstybės.

1928 m. birželį jis, kaip ir Kinijos imperatorius, žygiavo per draudžiamą miesto Pekinge vartus. Didžioji Kinijos dalis buvo sujungta. Čiangoro asmeny buvo sulydyta valstybė ir partija. Drauge jis buvo visų ginkluotųjų pajėgų vyriausias vadas. Jo slaptoji policija, „mėlynmarškiniai“, kuriems vadovavo Čenliufu, lygiai kaip ir Čeka, kontroliavo visą kraštą tarp Didžiosios Sienos šiaurėje ir Perlo upės deltas pietuose.

Pradėta reorganizuoti karinė akademija. Jau pirmasis vokiečių patarėjas įkalbėjo generalissimus pradėti organizuoti savą karo pramonę. Vokiečių firmos laukė pasiruosusios. Vienos įrenginėjo fabrikus, kitos, su garstuojū Kruppu priešaky, tiekė plieną ir reikalin-

gas mašinas. Buvo išleista milijonai kinų dolerių. Visos išlaidos nekariniams tikslams buvo redukuotos iki minimumo.

Darbštumu ir energija Čiangas buvo pavyzdys visiems valdiniam. Jis visada gyvenė nepaprastai santūriai. Nedaug valgydavo, nerūkydavo, negerdavo. Anglų stebėtojai jį vadino puritonu. Jo darbo diena prasidėdavo 5 val. kiniečiams neįprastu išsimaudymu šaltam vandeny. Paskui 20 min. gimnastikos ant balkono. Po to malda ir meditacijos.

Zmonos prašomas, „rūpestingai išstudijavęs klausimų kompleksą“. Čiangas virto metodistu. Vėliau pats tikrino biblijos vertimą į kinų kalbą ir parašė įžangą psalmių vertimui.

Ramiai, kepurens nusiimk!

Tuo metu, savo galios laikais, Čiangas kiekvieną rytą, 6 val., mėgdavo pasirodyti vienoje iš daugybės karo mokyklų. Jo pirmoji komanda: „Ramiai, kepurens nusiimk! Triguba pagarba Sunjatseno paveikslui!“ Po to jis perskaitydavo 20 eilučių ilgio Kinijos revoliucijos tėvo testamentą. Kiekvieną sakinį karūnai turėdavo chorą pakartoti. Po to: „Kepures užsidėk!“

Tada prasidėdavo 40 min. politinis pamokymas. Kalbėdavo tik vienas: pats generalissimus. Kiti nedrįsdavo pajudėti. Pabaigai: „Tai viskas!“ Arogantiškai linktelėjęs, Čiangkaišekas vėl dingdavo.

Savo vardą jis vėl buvo pakeitęs. Dabar jis vadinosi „Čiangčungčeng“. Tačiau užsienis ir toliau jį vadino senuoju vardu.

Atrodė, kad generalissimus buvo pasiekęs savo tikslą. Jis buvo „tautos suvienytojas“, jį dievinančių kareivių „principalas“, „blokas prieš komunizmą“ britų, amerikiečių, prancūzų ir belgų bankininkams Sanchajuje.

Jis pradėjo reformuoti tautą. 1934 m. įsteigė „Naujojo gyvenimo“ sąjūdį. „Li I Lien Čih“ — rėkė milžiniški propagandiniai plakatai nuo tūkstantmetinių miestų sienų kiekvienam Kinijos piliečiui: „savarankiškumas, pavyzdžingumas, garbingumas, nepaliečiamumas!“

Vakariečių šokiai ir amerikinis plaukų frizavimas buvo uždrausti. Už opiumo rūkymą smarkiai baudžiama. Agitatoriai įkalbinėjo vartoti nosines. Buvo draudžiama spjaudyti gatvėse ir įstaigose. Atrodė, kad „Naujasis gyvenimas“ tikrai atneš Kinijai naują gyvenimą.

Kitam numerį: ČIANGO KELIAS ATGAL

Gerb. platintojų dėmesiu!

Visi iki šio mėn. 16 d. neprisiuntę pinigų už kovo mėn. platintojai laikomi atsisakantčiais už atskirus numerius. (Ši mėnesį 5 numeriai). Administracija

Prieš 30 metų:

Pakarčiojimo vertos pastangos

Mazosios Lietuvos priėmimą į Valstybės Tarybą prisiminus

1920 m. kovo 20 d. Lietuvos laikinoji sostinė Kaunas buvo pasipušusi vėliavomis. Mat, tą šeštadienį Lietuvos valstybės taryba iškilmingame posėdyje kooptavo į savo tarp Mažosios Lietuvos atstovus.

Dar prieš 17 val. Viešoje Aikštėje (prie Rotušės) susirinko nemažai žmonių, prezidentui ir Mažosios Lietuvos atstovams pagerbti buvo išrikiuota pirmojo raitelių pulko (vėliav gusarų) garbės sargyba.

Pats iškilmingas posėdis prasidėjo lygiai šeštą valandą. Jame dalyvavo valstybės prezidentas Smetona, visi valstybės Tarybos nariai, ministerių kabinetas su E. Galvanasku priešakyje, aukštieji karininkai su S. Zukausku priešakyje ir D. Britanijos, Prancūzijos, JAV, Olandijos ir Latvijos diplomatinis misijų šefai.

Specialiu traukinu

Jau 1919 m. gruodžio m. pabaigoje Valstybės Taryba gavo iš Prūsų Lietuvių Tautos Tarybos pranešimą, kad Prūsų Lietuvių Tautasivienijimas ir atskirtis nuo Vokietijos Klaipėdos krašto politikos komisija nutarė į laikinąjį Lietuvos parlamentą — Valstybės Tarybą pasiųsti savo atstovus: dr. Vilių Gai-galaitį, ūkininkus Jurgį Streikį bei Kristupą Lekšą, o jų pavaduotoju irgi ūkininką Martyną Jankū.

Valstybės Tarybos seniūnų sueiga nutarė aukščiau nurodytus asmenis kooptuoti tikraisiais Tarybos nariais, taip pat ir M. Jankū, nes Tarybos statusas nenumėtė jokių narių-pavaduotojų. Ta proga buvo pareikštas pageidavimas, kad Mažosios Lietuvos atstovai atvyktų kuo greičiausiai. Jai buvo pranešta, kad Valstybės Tarybos sesija prasidės 1920 m. sausio 16 d., tai dieniai ir buvo prašyta atsijūsti atstovus.

Valstybės Tarybos narys J. Sernas buvo pasiūstas į Klaipėdą užmegsti asmeninį ryšį. Vasario 16 d. J. Sernas su Mažosios Lietuvos atstovais jau atvyko į Kauną, kur buvo švenčiama Lietuvos Nepriklausomybės paskelbi-

mo diena. Ta proga Mažosios Lietuvos atstovai nebuvo kooptuoti, nes jie dar norėjo palaukti vasario 20 d., numatyto Prūsų Lietuvių Tautos Tarybos posėdžio.

Į tą posėdį, kartu su delegatais išvažiavo ir Valstybės Tarybos įgaliotiniai: tas pats J. Sernas ir užsienio reikalų viceministeris P. Klimas. Mažeikiuose delegatams buvo pavestas specialus traukinys, papuoštas dviem tautinėm vėliavom. Tačiau tas traukinys nuvažiavo tik iki Bajorų. Čia jis buvo sulaikytas, nes Klaipėdos krašto geležinkeliai buvo tvarkomi Karaliaučiaus geležinkelių direkcijos. Ir reikėjo gauti jos sutikimą. Kad negaišus laiko, delegatai į Klaipėdą iš Bajorų nuvažiavo paprastu vokiečių traukiniu.

Į stoties delegatų nuėjo tiesiog į VIKTORIJOS viešbūtį, kur buvo svarstomi Tautos Tarybos nauji įstatai ir renkamas direktoriumas. Posėdžio pirmininkas A. Brakas pasveikino Didžiosios Lietuvos atstovus, šie savo ruožtu Tautos Tarybą.

Po to buvo svarstomas rezoliucijos tekstas, kaip Mažoji Lietuva galėtų prisiglausti prie Didžiosios. Kaikurie Tautos Tarybos atstovai įrodinėjo reikala specialiai pabrėžti tam tikras sąlygas, leidžiančias Maž. Lietuvai išsaugoti savo specifinius interesus ir pobūdį. Valstybės Tarybos atstovai įtikinėjo, kad tokios sąlygos galės suklūdyti vienigai Lietuvos politikai, todėl esą geriau tą klausimą palikti ateičiai. Jie teigė, kad Didžioji Lietuva niekuomet neskriaus savo mažesniosios sesers ir žiūrės visų jos reikalų patenkinimo taip kaip savo.

Pagaliam buvo sutarta, kad sąlygos, kuriomis turės būti tvarkoma Mažosios Lietuvos administracija bendroje Lietuvos valdymo sistemoje, bus Lietuvos Steigiamosios Seimo nustatytos, atsižvelgiant į Mažosios ir Didžiosios Lietuvos reikalus. Antroji rezoliucijos dalis (ūkiniai reikalai) buvo priimta be ginčų. Tenka pastebėti, kad ir visa rezoliucija buvo priimta vienu balsu.

Tokių būdu sudarytos visos sąlygos 1920 m. kovo 20 d. iškilmėms.

nei pirma buvo. Nemuno srove Klaipėdos linkui, pakeliui į jūrą senovės gintaro srity, ypač kursis Lietuvos kultūros gyvenimas; labiausiai tuo keliu eis viso krašto lobis ir šviesa aplinkui sklisis. Visas mūsų kraštas, visi jo gyventojai ištroškę yra tvarkos ir ramaus darbo.

Tik prieš 110 metų

Po labai poetiškos Tarybos pirmininko Silingo kalbos, žodį gavo Martynas Jankus.

Mažoji Lietuva iki 1840 metų dar buvo Prūsų valdžios, kaip atskira jų dalis „Litauen“ vadinama, ir tik po to jos vardas „Litauen“ buvo permainingas į „Ostpreussen“.

1710 metais čia siautė maras, kuris labiausiai siautė apie Gumbinę, Įstrutį ir Vėluva.... Tą pagarbino ir tuos kraštus vokiečių kolonistai, kurie lietuvių pastūmėjo iš jų gyvenimų vietų į pustvietės. Be to, lietuvių buvo apkrauti baudžiavomis, o kolonistai nuo baudžiavos naštos atleisti. Pasisekus vokiečiams 1870—71 metais nugalėti prancūzus, jie pastojo baizūs ir išdide. Draudė vartoti lietuvišką kalbą mokyklose, teisme ir net bažnyčioje. . . . Valdė mus kryživiai, lenkai, valdė mus visokie stonai, šandien viršus mūsų rankoj, šandien mes lietuvių ponai — baigė Jankus.

„ . . . abeji krikščionys“

Įdomus ir nario J. Streikio pareiškimas:

Mes lietuvių Mažosios Lietuvos, esam daugiau evangelikų tikybos ir norim tvirtai prisiegti būti tikrai Dievo tarnavimu pasilikti ir tvirtai tikim, kad mūsų broliai Didžiojoji Lietuvoj, kitokia tikybos išpažinimo esantieji, mums nė kokių kliūčių nedarys (visi ploja) Abeji norim būti geri krikščionys — viena giminė — viena kalba — todėl pas mus nesantaikos sėkla neris — todėl pas mus nesantaikos sėkla savo galvą pakelti ir būsiančiam sutikimui kenkti, tada visų mūsų pareiga bus ją amžinai mirčiai paduoti (ilgas plojimas) jeib ramums ir taika viešpatautų!

Sita diena yra labai svarbi Lietuvos istorijoj. Tos dienos laukė su pasilgimu per 500 metų visi tautiška atbuntantieji Lietuvos kūdikių. Laukdami daug nukentėjo. Daug ašarų yra pralieta, daug širdgėlos kentėta, bet ir daug pasiguodimo maldų pas visų mūsų Dangaus Tėvą yra siūstų. Esam įsitikinę, kad tos maldos yra išklaudytos, bet mes mielai norim mūsų kankintojams vislab atleisti ir užmiršti; tai leidžia lietuvininkų geroji širdis (ilgai ploja).

„Nepamirškime briežiučių“

Atstovas Lekšas šnekėjo iš „gaspadoriško“ taško:

Mes pariname iš Mažosios Lietuvos, ji yra tikrai maža, turime patikrinti su liūdna širdimi, bet jeigu valia pasigirt, tai norime linksmu balsu pratar. Koki ji maža, toki ji graži; (visi ploja) tarp žalių giraičių, žiba plytomis dengti gražūs namelių raudoni stogai. Aukšti platus langai leidžia šviesą mūsų gyvenimam. Čionai sėdžia motutė prie ratino ir minkšai vilnelę verpdama mašto, o dukrelė stropiai audama sau tautišką rūbą linksma giesmelę giedžia. . . . Tūlos fabriko, ku-

rios iš dalies karo laike nuo priešo sunaikintos buvo vėl atvaduotos bus ir mums paslužys. Kauno degtukų fabrika pirmiausiai mus briežiukais aprūpinti galės. . . . tačiau pasutiniems debesiams nuo Mažosios ir Didžiosios Lietuvos dangaus nuslinkus, prašvis vėl skaisčioji saulelė ir tada įvyks mums visiems tikrasis žegnonės pilnas ir lietuviškasis pavasaris.

Ir taip paduokime vieni kitiems ranką ir visi drauge stokime už Lietuvą tėvynę mūsų! (visi ploja)

Tada buvo lengviau

Kaip matome prieš 30 metų Didžiosios ir Mažosios Lietuvos gyventojams nebuvo sunku susikalbėti. Tiesa, tolimesnė įvykių raida gal ir nebuvo tokia, kokia galėjo būti. Kartais būdavo daugiau domimasi abiejų kraštų skirtumais, negu bendrais požymiais. . . . ir šandien atsidūrėm bene toliau vieni kitų, negu prieš 30 metų. Silpnas buvusios Valstybės Tarybos šėšėlis — VLKas iki šiol nesugebėję rasti laimingos formulės, leidžiančios jį priimti Mažosios Lietuvos Tarybos atstovą.

Gal tai todėl, kad šiandienai neturime specialaus traukinio tarp Mažeikių ir Bajorų, o gal dėl to, kad neturime raitelių pulko iškilmingam posėdžiui pagerbti? Ar todėl, kad partijų atstovai be savo siaurų interesų nieko kito nemato? Lo.

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Tarybų Armijos Diena Lietuvoje

Vasario mėn. 23 d. visoje Lietuvoje buvo labai iškilmingai atšvęsta Tarybų Armijos Diena — 32 — rosios metinės.

Tos dienos „Sovietskaja Litva“ idėjo didelį straipsnį pasirašytą generolo leitenanto Suchmolino apie Tarybų Armiją (Raudonosios Armijos paskutinis pavadinimas) ir didvyrio Vilinskij straipsnį „Nuo Orelu iki Klaipėdos“.

„Tiesa“ atspaudino Antano Venčlovos straipsnį „Tarybų Armija“ — rašo, kaip jis drauge su Petru Cvirka važinėjo 1944 metų rudenį po tik ką „išvaduotą“ Zemaitiją.

Visur buvo suorganizuoti minėjimai, bet iškilmingi centras buvo Vilniuje — kur — Filharmonijos salėje — tos dienos vakare įvyko iškilmingas posėdis dalyvaujanti visai dabartinei sostinės smetonėlei: Vilniaus miesto darbo žmonių deputatų taryba drauge su partijos, visuomeninių organizacijų ir Tarybinės armijos atstovais, taip pat Tarybų Lietuvos Vyriausybės nariai, mokslo ir meno darbuotojai, ūmonių spartuoliai ir stachanovinkai, kariai.

Susirinkimo prezidentu — Lietuvos KP (b) CK sekretoriai: A. Sniečkus, A. Trofimov, E. Ozarskij, V. Niunka; LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojai: V. Pisarev ir K. Preikšas; LKP (b) Vilniaus miesto komiteto sekretoriai: A. Cistiakov ir F. Bieliauskas Vilniaus Miesto vykdymo komiteto pirmininkas P. Kareckas; Tarybų Lietuvos saugumo ministras P. Kapralov; Vilniaus įgulos viršininkas generolas majoras A. Olev; LTSR Karinis Komisaras generolas majoras Aleksejus Smirnov; LTSR vidaus reikalų ministras J. Bartašūnas; lietuviško junginio vadas V. Motieka; kariai: B. Mažeika ir P. Vietrov; karo didvyris Vilinskij ir kt.

Lietuvos LKJS CK sekretoriui A. Raguo-

čiui pasiūlius, į garbės prezidiumą išrinkta VKP (b) CK visos politinis biuras su drg. Stalinu priešakyje.

Žodį apie tarybinių ginkluotųjų pajėgų 32 metines tarė gen. majoras A. Olev.

Po to, pagal tarybinę spaudą, „nenuilstantiems audringiems plojimams gaudžiant, su dideliu entuziazmu priimamas nutarimas pasiūlyti sveikinimą genialiajam karvedžiui, šlovingųjų tarybinės armijos pergalių organizatoriui ir įkvėpėjui didžiajam Stalinui.“

Cernichovskio (Ožeikienės)aiškėtie.

Smulksnioji liaudis: tarnautojai, darbininkai, moksleiviai, kareiviai okupuotų armijos sukaktį minėjo Cernichovskio aikštėje. Čia 18 val. kalbas pasakė Bieliauskas ir Olev. Sugrotas gedulo maršas ir uždėti vainikai ant Cernichovskio ir kitų mūsų krašto „išlaisvintųjų“ kapų. Vėlav vakare Vilniaus miesta sukrėtė sukaktį paženklini skirtas artilerijos salutas. Tarpe aukščiau išvardintųjų naujųjų Lietuvos ponų įdomu pastebėti naujai paskirtą Tarybų Lietuvos Saugumo ministro gen. majorą P. Kapralov.

Karinis komisaras gen. maj. Smirnov, pasak Vilniaus spaudos, nuo pat pirmųjų savo darbo dienų Lietuvoje atkakliai dirba stiprindamas naujai sukurtus miestų ir apskričių karinius komisaratus. Smirnov kasdien ruošia ir auklėja asmeninę karinių komisarų sudėtį. Dabar — ruošiant ir vykdan rinkimus į TSRS Aukščiausiąją Tarybą, Smirnov vadovaujama miestų ir apskričių karinių komisarų, „asmeninė sudėtis“ atlieka didelį darbą atsargos karininkų, demobilizuotųjų karių, karo tarnybos prievolinkų, šaukiamųjų ir karių šeimų tarpe, ruošdama juos rinkimams. Tai labai įdomus ir būdingas šių dienų Lietuvai žargonas.

RT-IB

Pulgis Andriusis

Copyright 1949 by Herbert Eisenbraut, Tübingen

Darbininkų rojus? (27)

IŠ RASOMOS KNYGOS „AUSTRALIJA KVIEČIA“

Po didžiausio metinio įvykio visoje Australijoje, vadinamų Melbourne Taurės arklų lenktynių (nežinau, ar normaliais laikais analoginės reikšmės metinių įvykių buvo Vokietijoje), kurias 1949 metais laimėjo niekam nežinomas arklys Foxam, visi mūsų bosai, darbininkai ir raštininkai buvo daugiau ar mažiau prikiše pinigų. Tačiau ant rytojaus visi atėjo dar linksmiau nusiteikę, negu paprastai. Paklausti atsakydavo:

- Nedaug, porą šilingų. . .
- Išėjau lygiomis! . . .

Tik vienas jaunuolis naiviai prisipažino, žėgindamas keturis šilingus kišenėje, kad tai visa, ką būtų iš dvisavaitinės algos.

Nors retai surasi australų darbininką, kuris nemėgtų smarkiai pagerti žudikiškai stiprių vietinių gerimų, tačiau po Kalėdų ir N. Metų paklausti, kaip praleidė šventes, visi lyg susimokę atsakydavo (kuomet paakiai visai ką kita sakydavo):

- Ramiai . . .
- Santūriai . . .

Šiai ramybei ir šypsenos nuotakai nepritiko svajingai melancholiškas vokietis, kurio tėvai iš Düsseldorfo, netikome ir mes, bet dar labiau netiko anglų imigrantai, kurie atėdavo pas mus dirbti. Jie buvo visų karo veteranai, su nemažomis šeimomis ir, reikia manyti, turėjo daugiau teisių laukti geresnio traktavimo ir sąlygų, negu mes, pabėgėliai, kito kraujo žmonės. Jų nuotakas buvo agresingai niūrios, prislėgęs. Jų laikurie prieš išvažiavimą išsipardavė net namus, o čionai. . .

Toji nuostabi ramybė pradžioje mus veikė erzinančiai, ypač kad mes prie kiekvieno australo puldavome skusdamiesi benamystėje, prašydami nurodyti butą. Su dideliu vilos įtempimu išklauso mūsų pasakojimų, pažadėdavo pranešti, jei „kas pasitaikys“, arba trumpai pastebėdavo, kad gerčiau vištos snapė surasi dantis, negu Sidnejuje butą. Kartais bandydavome prie arbatos puoduko pagroti jų sentimentais, pasakodami, kaip vargsta mūsų maži vaikai, kaip stovyklose blogos mokslo sąlygos, neturėdami su savim žmonių, negalime tvarkingai maitintis. Pasiklause jie sako:

— Tai valdžia (plius būdvardis!) turėtų jums padėti!

Jeigu australas kiek pareiškia sentimentų, tai tik užsukus kalbą apie jų naminius draugus pats: papūgas, šunis, koalas, kookaburras ir net . . . gyvates. (Vieną dieną Daily Mirror laikraštyje buvo vienos krautuvės nuotrauka su kate ir deimantine gyvate. Priešais pastebima, jog pastaruoju metu gyvatių kaip naminių draugų paklausa pasidarė didesnė už pasiūlą.)

Vadinamieji bosai mūsų darbovietėje buvo puikūs vyrai, (žinoma, su nedidelėmis išimtimis), tipingi australai, išdirbę N. S. W. gelžkeliose 20—30 metų. Jie šnekėjo klasišku dīggers žargonu, vartodami anglų gramatikai nežinomas išsireiškimus. Be jokių poveikių iš viršaus ar iš kur kitur jie buvo mums palankūs. Tik juos kartais erzindavo mūsų „laukiniskumas“, vadinasi, kad mes negatime su jais susišnekėti jų specifine kal-

ba, kad nesidomime arklų lenktynėmis ir sportu. Ne tik bosai, bet ir inteligentai niekur nėra buvę užsienyje, todėl ir jiems susidarydavo įspūdis, kad mes nemokame gyventi. Visai natūralu, kad jie Australiją laiko geriausiu ir laimingiausiu kraštu pasaulyje. Panašiai, kaip S. Sąjungos piliečiai. Tik čia tas skirtumas, kad australo neleidžia išvykti svetur ne policija, bet kišenė. Iš čia vienam žmogui paecksuruoti Europoje reikia mažiausiai 500 svarų, kaip apskaitėdavo mums vienas australas mokytojas. O tai reiškia įnašą naujam namui pasistatydinti! Kaikurie yra buvę Filipinuose, Malajuose, N. Gvinėjoj, bet tai sunku būtų pavadinti užsieniu, kaip mes tai suprantame.

— Turėjau vargo šandien su tais laukiniais! — šluostydamas kaktą, sykį savo draugui pareiškė bosas, baigęs darbą.

Santykius su savo bosais kiek apvėsinom jau darbo pradžioje. Tai įvyko dėl to, kad jų daugumas priklausė didžiausiai gelžkelių profsajungai, į kurią daug kas iš mūsų atsisakėm stoti, nes buvo reikišnių, jog toje unijoje traukia raudoni skersvėjai. Valgykloje ant sienos kabojų jų vitrina su profsajungos herbu — penkiakampe žvaigžde, iš kurios iškištas pro rėmus pakeltas kumštis. Zvaigždė laikinai buvo nudažyta žalia spalva. Kumštis čia buvo dar tik pakeltas, bet kas įvyko tenai, kur jis buvo nuleistas, niekas Australijoje (net jų komunistų partijos partėginai) geriau nežinojo, kaip mes. Į Chuloros palapinę atsilankė antros, mažesnės gelžkelių unijos organizatorius ir dar daugiau užpylė aliejaus ant mūsų abejonių, tiesiog teigdamas, kad pirmoji unija vadovaujama komunistu, įrodymais dokumentais, jog ji yra narys gelžkelių internacionalo su būstine Maskvoje. Esant tokiam pa-

sirinkimui, kaip pasirinko trečią išeitį: visai nestoti į profsajungas. Tačiau raštininkai pranešė, kad tai yra privalomas reikalas. Pa ty raštininkai kaip oficialūs žmonės neturėjo teisės patarti, kurią uniją pasirinkti, nors ir atlapuose kaikurie nešioje pakeltojo kumščio ženklus. Daugumas mūsų išrašėm vis dėl to į uniją be žvaigždės ir be kumščio.

Mes dėl to, atrodo, nenukentėjom (nors mūsų masinį perkėlimą į daug prastesnę ir sunkesnę darbovietę po keleto mėnesių buvo pagunda tuo aiškinti), tačiau santykiai su priešingos unijos nariais bosais truputį atvėso, lyg juoda katė būtų perbėgusi kelią. Tačiau ilgainiui (kaikurie buvo grąžinti į pirmąją darbovietę) ir tatau nudilo monotonišoje darbo rutinoje ypač kad politikavimas nėra svarbiausias australo užsiėmimas.

Be gerųjų, pasitaiko vienas kitas sunkiai virškinamas bosas. Ypač vienas jaunas velkinas tragiškai žiūri į savo biosines pateigas. Gražus aukštas blondinas savo prigimtyje turi visus kaceto prižiūrėtojo pradus: irzlus, priekabus, sistemingai nedraugiškas. Tačiau jo būdo darganas lygiai jutom mes, lygiai ir australai darbininkai. Visur (neminint daiktų tikriausiai vardais) ant sienų išrašinėti keiksmažodžiai jo adresu. Jis toks sistemingas, jog net po tais užrašais padeda rezoliucijas: Aš tai žinau! „Piktiesiems“ bosams tačiau nėra palankių sąlygų išsišėlti, nes darbininkai dažnai jiems į akis pasako teisybę, o didžiausias australo ginklas tokiais atvejais — rami šypseną su lakiu keiksminiu būdvardžiu. Mūsų darbovietėje vyravo taikingų bosų nuotaka, dalinai pacifikuodama ir pasiūsičius. Tačiau teko girdėti iš kitų darboviečių apie tikras pabaisas, kurios parikalauja daug nervų ir pastangų, kol oficialiais surandamas modus vivendi. To-

ki bosai neįsikūrusiems atėviams, kurių šeimoms išblaškytos, nepataiso nuotaikos naujoje tėvynėje ir į kaktą įrežia naujas raukšles.

Koki bebūtų tie bosai, kokias jie užmačias beperinti savo mintyse, tačiau atlyginimas ne nuo jų priklauso ir, mokėjimo diena atėję, visi drauge stojame į eilutę pasirašyti algos lapelių. Ir didžiūnai ir prasčiokai svieto šito.

Visoje N. S. W. valstybėje pradinis atlyginimas basic wage drauge su neseniai pakeltu brangimečio priedu yra 6 sv. 15 š. į savaitę. Dirbant 40 valandų savaitę, pilnamečiui vyrui, mažiau uždirbti visu įstatymų griežtumu draudžiama. Tiek gaudamas, darbininkas sako, kad jis labai mažai uždirba. Jeigu tokių darbovietėje kai kur yra užsilėkę, tai žmonės jų vengia kaip užnuodytų šulinį. Įmonė, norėdama, kad jos kaminas neužgesėtų, pati turi kelti algas. Australas vidutiniu atlyginimu laiko 8 sv. į savaitę, o geru — 10 sv., dirbant penkias dienas, kad šeštadienį būtų galima gerti alu, arba žiūrėti į aplažintu arklui uodegą, arba turėti abu malonumus iš karto.

Tačiau mūsų namelio pilkoji bendruomenė, norėdama gerai uždirbti, turi griežti labai čia nepopuliariu antvalandžiu, kurie susirenka, dirbant savaitgalio dienas. Imigrantai labai godžiai šoka į antvalandžius, tačiau tose imonėse, kuriose juos paskiria, dažniausiai jų antvalandžių nėra. Nemaža atsitikimų, kad atėvis, čaižomas Mamonos botago, atidirbęs 8 valandas oficialėje darbovietėje ir sunkiai apkrautas pūslėmis nuo lopetos ir kirkos, cina tą pačią dieną kitas 8 valandas antrajam ponui prakaituoti, lyg žimos imigrie meška čulpdamas pajies savo atsarginius riebalus.

Viengungis, gavęs 8 sv., vadinasi, vidutini

Lietuvos parlamentarizmo pradžia ir galas (6)

Politikoje nėra logikos?

Tautų Sąjungos posėdžių metu mūsų atstovai kiek susijaudinęs papasakojo prancūzų politikui A. Briandui ką tik gautą žinią apie graikų ministrų sušaudymą. Tas žymus prancūzas, abejingai nusišypsodamas, atsakė, kad kiekviena profesija turinti savo riziką. Kiekvienas ministras turintis būti visuomet pasirošęs žūti, kaip savo profesijos auka.

Acū Dievui, pas mus seimo laikais ministerio profesija nebuvo pavojinga. Tiesa, ir anais laikais buvo padarytas vienas pasikėsimas. Prieš ministrą pirmininką Ernestą Galvanuską, Mat, tūis laikais mūsų vyriausybė, Tautų Sąjungai tarpininkaujant, bandė visokiems būdais išspėsti Vilniaus ir santykių su Lenkija problemą. Vienas iš tų bandymų buvo Hymanso projektas, gavęs savo vardą iš Belgijos užsienio reikalų ministerio pavarės. Tai nebuvo jokios slaptos derybės, bet viešai diskutuojamas klausimas. Kaip tik tuo metu ant ministerio pirmininko E. Galvanausko buvo lango sprogo bomba. Laimei, sprogo metu gyventojų nebuvo ir viskas baigėsi tik baldų ir daiktų sužalojimu. Nors tas pasikėsimas ir nebuvo oficialiai išaiškintas, tačiau niekas neabejoja, kad „patriotinis“ pasikėsimas buvo padarytas svetima iniciatyva. Be šio atsitikimo, mūsų seimo pastatyti ministeriai ypatingo pavojaus nebuvo patyrę. Ta proga gal visos epochos charakteristikai būtų ne pro šalį pažūrėti, kas gi pas mus pasidėmė ar, tiksliau tariant, kam buvo pavestos tos atsakingos pareigos, susijusios, bent teoriniai, su tokia didele rizika.

sidūrė tokiose svarbiose pareigose? Neribotų partinių kompromisinių kombinacijų dėka. Kiek kartų man teko su juo kalbėti įvairiomis temomis, negalėjau išsisomoniuoti, kad kalbu su žmogumi, stovėjusiu valstybės priešakyje, o lyginti jį su kitais aukščiausiai minėtais asmenimis man nėra ir galvą neatėjo. Ir iš tikrųjų pats seimas ilgą laiką svarstė įvairias kandidatūras. Jų tarpe ir A. Smetonos bei Naruševičiaus (pasiuntinio Londone); buvo svarstomos ir parlamentarų kandidatūros, iki pagaliau apsisista prie Stulginskio kandidatūros. Jau vien tas faktas geriausiai įrodė mūsų parlamentarinio režimo negalavimą.

Juk prezidentas yra tautos vieningumo simbolis. Jis turi gerai orientuotis politinėje padėtyje ir, reikalui esant, savo asmenine įtaka išlyginti įvairius nesklaidumus. Tam reikalui jis turi turėti minimalinį autoritetą, ne tik partijoje, kuri jį išstatė, bet ir opozicijoje. Gal geriausias prezidento pavyzdžiu buvo Cekoslovakijos Tomas Masarykas. Tik jo dėka ir ten visi bandymai įvesti totalinį režimą nuėjo niekais. Argi pas mus nebuvo asmenybės su didesniu autoritetu?

Pasauliečiai ir kunigai

Viena didžiausių mūsų parlamentarinių blogybių ir buvo ta, kad krikščionių blokas, turėdamas daugumą seime, neturėjo savo tarpe nei vieno pasauliečio su didesniu gyvenimišku ar profesiniu patyrimu, dirbusio ilgesnį laiką savarankiškai, arba bent kiek kurioje nors srityje pasižymėjusio. Buvo taip greičiausiai dėl to, kad mūsų jaunuomenės daugumas, dažnai net išmokslingas dvasiškis, studijuodamas Rusijos universitetuose, persiimdavo rusų inteligentijos materialinę pasaulėžiūrą. Baigę aukštąjį mokslą, išitraukę į kasdienį savo profesijos gyvenimą, grįžę Lietuvon arba ten apsigyvenę, likdavo ištikimi jau naujajai ideologijai, arba — dažniausiai, atsiviekindavo su bet kokia ideologija. Jie visi liko vidutinio masto savo profesijos amatininkais, imant Rusijos mastu, nepasiekę aukštesnio lygio.

Kitai formavosi dvasiškijos atranka, jos elitas. Mat, geriausi Kauno ar Seinų seminarijų auklėtiniai (po viena į metus) dar būvo siunčiami į Peterburgo Dvasinę Akademią tęsti teologijos mokslus. Iš jų gabiausiai, baigę su magistro ar daktaro laipsniu, buvo siunčiami dar į užsienius. Po to jie galėjo būti paskirti tos pačios akademijos dėstytojais. Nors lietuviai ir akademią ateidavo tik iš galios, sakyti, dviejų aukščiausiai minėtų seminarijų, o imperijoje jų buvo keliolika, tačiau buvo metų, kada lietuviai sudarė apie pusę tos akademijos profesorių. Ten profesoriaus: J. Mačiulis (Maironis), A. Dambrauskas (Jakštas), J. Matulevičius, P. Būčys, K. Jaunius, B. Česnys, P. Grigaitis ir B. Zangalavičius.

Panašaus lygio elito mūsų pasauliečiai, grynai intelektualiniu požiūriu sprendžiant, neturėjo.

Be to krašte buvo nemaža kunigų, baigusių tą pačią akademią, kurie dėstė seminarijose ar gimnazijose ir savo gabumais, be abejo, buvo įsimušę ir pirmąsias vietas. Negalima nepaminti K. Paltaroko, K. Saulio, M. Reinio, V. Jurgučio, M. Krupavičiaus, J. Valo-kaičio ir daug kitų.

Be turėdamas absoliučią daugumą seime,

krikščionių blokas, matyti, rimtai skaitėsi su visuomenės „kairiom“ nuotaikom ir vengė valstybės ar vyriausybės priešakyje pastatyti dvasininką. Si taktika ir pirmąsias vietas išvedė Stulginskį, Dovydaičį, Tumėną, Petru-lį ir Bistrą. O juk tais laikais buvęs Kauno seminarijos inspektorius K. Paltarokas, populiarus sociologijos profesorius, geras ir turin-gas kalbėtojas, gražios, pasakytai, net imponuojančios išvaizdos, malonus žmogus, mokąs analizuoti ir turįs pakankamai takto polemikai, — buvo žmogus, kuris tikėtų kiekvienos valstybės prezidento pareigom. 1926

m. paskirtas Panevėžio vyskupu, jis be ypatingų pastangų ar pompos, galėjo įsigyti nemažo orumo.

Taip pat man ir iki šiol dar neaišku, kodėl daugumos lyderiui kun. M. Krupavičiui, ryškiausiai bloko žmogui, nebuvo pavesta sudaryti ministrų kabinetą? Juk jis kiekvienu atveju buvo geriausias mūsų seimų oratorius. Iš to tenka pasidaryti tik vieną išvadą: politikoje netenka ieškoti logikos. Bet kai jos nesilaikoma — tenka brangiai sumokėti. Žmonės, atsidūrę valdžioje be gyvenimiško ir profesinio patyrimo, daro daug klaidų.

Universiteto kurimas

Prie neabejotinai labai didelių tų laikų darbų tenka priskirti universiteto įsteigimą. Tačiau ir prie šito darbo buvo prieita ne visai iš to galo. Juk paprastai naujo universiteto organizavimas pavedamas profesoriumi, susipažinusi su universitetiniu gyvenimu ir jam vadovavusiam. Mūsų vyriausybė parinko tam darbu paskutiniojo steigiamojo seimo sudaryto ministrų kabineto krašto apsaugos ministrą J. Simkų. Išmokslingas farmaceutas (chemijos magistras), be universitetinio dėstyto stažo, (apie taktą galima spręsti iš Purickio bylos LETUVIO 7 Nr.) atliko tą darbą nesumaniai. Vėliau tas pats Simkus pagarsėjo savo polemika spaudoje su savo collega prof. Juodakiu (abu dėstė chemiją): ar valstybinėje degtinėje yra metylo ar ne? Ir vėl kyla klausimas, kodėl universiteto organizacija nebuvo pavesta pvz. ilgamečiui Peterburgo dvasinės akademijos profesoriumi inspektoriumi kun. P. Būčiui, didėles erudicijos ir nemažesnio takto žmogui? Idomu, kad jo rektoravimas vėlesniais laikais buvo visų profesorių, nepaisant pažiūrų skirtumo, pripažintas pavyzdžiu.

Universiteto organizacinį darbą J. Simkus pradėjo nuo sekvstravimo Kauno miesto komercinės mokyklos rūmų (I Universiteto rūmai), kuri tuo laiku buvo užimta karo sanitarijos reikalams. Savaime aišku, kad kilo

konfliktas tarp naujo rektoriaus ir karo sanitarijos viršininko pulk. Nagevičiaus, kuriam net teko nukentėti.

Užėmus patalpą, paaiškėjo, kad pastatas buvo Kauno žinomo fabrikančio R. Tilmanso dovanotas Kauno miestui komercinei mokyklai steigti. Priešingai įstatymams ir paprasčiausiai mandagumui, nei Kauno Miesto Savivaldybė nei naujai paskirtas rektorius nepasirė Tilmanso suteikto pavesti dovanotą namą kitam tikslui. Tokiu elgesiu užgautas Tilmansas pateikė teismui ieškinį, pagal kurį iš Kauno Miesto Savivaldybės jam buvo atiteista per 300.000 litų. Kadangi savivaldybė pinigų neturėjo (negi išsivyršį gaisrininkų komanda?), Tilmansui iš tos sumos buvo vėliau atskaitomi mokesčiai*. Taip triukšmingai ir nevisai sklandžiai prasidėjo mūsų universiteto organizacinis darbas.

R. Tilmanso sūnaus K. Tilmanso žmona dabar gyvena prancūzų zonoje ir ligi šiol turėjo DP statusą. Neseniai pas ją atsilankė du rusų repatriaciniai karininkai (jų tarpe vienas lietuvis) ir siūlė repatriuoti, Senutė juos nuosirdžiai iškoliojo. Po to jai buvo atimtas DP statusas. Jos sūnus, paskutinis Tilmansų palikuonis, stengiasi atgavinti metalo fabriką Koelno srityje, iš kur Tilmanso giminė buvo atsikėlusį Lietuvon. L.

Nesusigaudymas ūkiniuose reikaluose

Kaip jau minėjau, steigiamam seimui susirinkus, krašto ūkis ir finansai buvo labai apvertinko būklėje. Krašte veikė trijų rūšių valiuta: ostrubliai, ostmarkės ir reichsmarkės. Žmonės turėjo didelius pundus ir caro popierinių pinigų. Veikiantį valiutų santykis su doleriu pamažu, bet sistematingai smuko. Kredito įstaigos tuo tik ir užsiėmė, kad supirkdavo stūnčiamus iš Amerikos dolerius, paroduodavo juos Vokietijoje ir vieton jų gabendavo vis daugiau smukančias markes. Neturėjimas pastovios valiutos neleido suvesti valstybės biudžetą, trukdė visą ūkinį gyvenimą. Nors pagal Maskvos taikos sutartį ir buvo gauti 3.000.000 aukso rublių, kurių turėjo pakakti savos valiutos įvedimui, o iš Amerikos plaukė doleriai, steigiamasis seimas ir jo pastatyta vyriausybė dėsė šį klausimą vienai ar kitai sureguliuoti.

Ar negalima buvo pradžia esamas markes suštampuoti, kad tuo apsaugojus kraštą nuo naujų markių antplūdžio, o vėliau įvesti savo valiutą? Galima buvo savo valiutą iš karto įvesti. Bet seimas kažko laukė.

Tik 1922 m. rudenį, vokiečių marki nustumus iki 2.000 už dolerį, buvo pakeistas kabinetas ir ant greitųjų priimtas lito įstaty-

nys (spalio 2 d.).

Sitoks lūkiavimas krašto ūkiui padarė didelės žalos. Zinoma, galima ginčyti, ar nustatytas lito kursas ir Lietuvos Banko emisijos politika atitiko krašto ūkinį gyvenimą.

Negeriau pasirodė tuometinė vyriausybė ir su belgų elektros stoties koncesija. Nors formaliai sutartį su belgais sudarė Kauno Miesto Savivaldybė, tačiau tos rūšies sutartyje turėjo būti vyriausybės patvirtintos; o kiū būdu ir ji buvo atsakinga už jos pasekas. Vyriausybė techniniu ekspertu pasirinko inž. Sliogerį, ilgameitį tos pačios bendrovės, kuriai priklausė Kauno elektros įmonė, Peterburgo skyriaus tarnautoja. Todėl gal ir neuostabū, kad sutartis buvo daugiau naudojama belgams, negu Kauno miesto gyventojams. Turbūt todėl, sutartį patvirtinus, inž. Sliogeris toje bendrovėje gavo gerą vietą.

Po keliųolikos metų advokatas Skipitis suorganizavo „elektros streiką“, bet elektros energija ir po to liko labai brangi. O juk jau seimo laikais buvo dabai rašoma ir kalbama apie Nemunės kilpos išnaudojimą ir pastatymą galingos vandens jėgainės! Seimo politikai dėl to nenorėjo sau sukkti galvos. (B. d.) Chronos

Margumynai

KAIP I AMERIKA KELIAVO MUSŲ SENELIAI

Siandien kelionė į Ameriką, palyginus su anais laikais, kada ten vyko pirmieji lietuviai, yra vieni juokai: tada buvo keliaujama žymiai vargingiau, ilgiau, pavojingiau. Laitų statybos technika per pastaruosius kelis dešimtmečius padarė tokią pažangą, kad siandien ano meto kelionės yra jau sunkiai beįsivaizduojamos. Palyginimui galime paminėti kelionės ilgį: siandien į Ameriką plaukiama tik keletą dienų, prieš 1 D. karą reikėjo 2—3 savaitių, o XIX a. pabaigoje — 2 mėnesių.

Devyniolikto amžiaus pabaigoje teplaukiojo tik buriniai, daugiausia nedidelio tono, laivai — tristicbės arba keturesticbės barkos, 40—50 m ilgio. Kelionė iš Europos į Ameriką trukdavo 40—50 dienų, o jei pasitaikydavo blogas oras — ir iki 60—70 dienų. Tokiai kelionei sunku būdavo iš anksto apskaičiuoti maisto ir geriamo vandens atsargas, todėl, užtrukus jūroje ilgesnį laiką, keleiviams tekdavo „susiveržti“ — nedavalgyti arba net ir geriamo vandens iki soties neatsigerti. Kaip kronikose sakoma, ne visi laivai tais laikais turėję lovas — tokie būvę jau „fluksusiniai“.

Kiekvienas keleivis, važiuodamas į Ameriką, su laivo kapitonu pasirašydavo sutartį, kurioje pasizadėdavo:

„Mes, keleiviai, pasizadame būti ramiais ir paklusniais žmonėmis, patenkintais šioje su-

tartyje pažymėtomis maisto ir vandens normomis, taip pat pasizadame sutikti ir su mažesnėmis normomis, jei ištikus blogiems orams ir kelionei pailgėjant, kapitonas būtų priverstas tas normas sumažinti...“

„Aš, laivo kapitonas, pasizadau žemiau pasirašiusiems keleiviams, jei Dievas mums duos gerą kelionę, nuvežti iš Amsterdamo į Philadelphia Saur. Amerikoje. Pasizadu kelionės metu jiems teikti visus patogumus ir kasdien išdalinti šioje sutartyje sutartą maisto davinį, kuris nustatytas toks: sekmdienais — 1 sv. jautienos su miežiais, dvi sriubos; pirmadieniais — 1 sv. miltų ir 1 sv. sviesto visai savaitei; antradieniais — pusė svaro lašinių su virtais žirniais; trečiadieniais — 1 sv. miltų; ketvirtadieniais — 1 sv. jautienos su bulvėmis; penktadieniais — pusė svaro ryžių; šeštadieniais — pusė svaro lašinių (supiaustytų) su žirniais, trys sriubos, toliau 1 sv. sūrio ir 8 sv. duonos visai savaitei.

Toliau, kasdien bus duodama po kvortą alaus ir geriamo vandens. Kadangi alus greitai surūgsta ir todėl jo imama tik vienai kelionei daliai, tai, jei baigus, kiekvienas keleivis gaus po dvi kvortas geriamo vandens. Pusė keleivių priklausančių vandens bus atiduota virtuvei — valgiui virti. Taip pat laive bus laikoma acto — ne tik orui praskaidrinti, bet ir keleiviams atgavinti...“

Jūra

ATSIUŠTA PAMINĖTI

Antanas Macina, Didysis Inkvizitorius. Antroji papildyta laida 1950 — Sventieji Metai. 221 psl. Kaina DM 4,— Leidykla Venta, Schwäbisch Gmünd, Bismarckstrasse. (Išleista kun. Pr. M. Juro lėšomis.)

LEIS KNYGAS VAIKAMS

JAV-bėse keli mūsų vaikų literatūros autorių sudarė knygų mažiesiems skaitytojams leidimo būrelį. Jau spausdinami Vytės Nemunėlio „Pletų vėjelis“, baigiami ruošti Sp. Zobarsko, V. Tamulaciū ir L. Zitkevičiaus veikalai. Iliustruoja dail. Pov. Osmolskis.

savitais atlyginimais, gali atpalkalia ranka apsimokėti kambarelį (1 sv.) prasimatinti (2 sv.), jeigu patsai bus virėjas), prasiurkyti (10 š., perkant tik tabaką, ne cigaretes), prasiurgti (10 penų didelis bokalas schooner alaus, 6 penai stikluokas spiritingu), prasiurksminti (3—6 š. kino bilietas), apsiurgti (7—10 sv. gatavas kostiumas, 15—35 sv. pagal užsakymą), apsiurgti (1 sv. — 2 sv. 10 š. pora batų) ir dar sugaišinti laiką banko išdininku. Seimos vadas su 3—4 vedamais išdininku, Seimos vadas su 3—4 vedamais išdininku ir tik pats vienas dirbęs taip pat nemirs baidu, sumokėjęs savaitinę duoklę šeimos stovyklos administracijai, o taip pat atsilygines už pelapinę arba net privatų kambarelį netoli savo darbovietės. Tačiau visus aprengti ir apauti žmonai reikės turėti akrobatinių gabumų. Jeigu, ypatingai Dievo malonei veikiant, mieste gaus už 2 sv. poros kambarelių butą su virtuvės pasinaudojimu — gailės pragyventi, atsiskaidomas daug ko, prie ko buvo pripratę. Tai bus gyvenimas darganotas, be vilties nusipirkti sklypą, kuriame per metus galima būtų paskeikti savo šeimos nepriklausomybę bei išsivadavimą iš nesuskaičiuojamų nemalonių, gyvenant ant kampo pas dickensines gogolines individualybes. Vienintelis kelias iš šios peteliškinės lėliukės stadijos išsimušti, reikia ieškotis darbo ir žmonai. Apsisukus namie, vaikams išleidus į mokyklą, eiti kelioms valandoms padėti australai kaimyne ruošti arba atsinėti siuvimo ar mezgimo užsakymą ir namus. Toks priešokių darbas žmonai atnės 3—4 svarus į savaitę, padidinamas šeimos biudžetą iki 11—12 sv., neskaiciuojant trijų vaikų priedo (25 š. į savaitę). Jeigu giitinaite dažnai nesilankys į namus, tai galima bus atsikelti iš ryto ir ant kairės kojos nesurūgusiems.

Ateivių didžiama, kiek teko asmeniškai patirti atrodo, gauna žemesnį negu vidutinį atlyginimą, savaitinės pajamos maždaug sukasi aplink 7 sv. Kainos kyla greičiau, negu to norėtų pirkėjas ir — lėčiau, negu to norėtų krautuvininkas. Kai tik iš Melbourne uosto atvažiuavę į pereinamąją stovyklą žiūrime Albury miestelio mėsininkų kainaraščius, tai po vienu svaru mėsos sunku buvo surasti tokią rūšį, kuri kaštuoūt šilingą. Tačiau nepaėjus metams, viskas skaičiuojama nebe „smulkiaisiais“.

Ekonomistų ir šeiminių (diplomuočių gyvenimo patirtimi) apskaičiavimais pagal dabartines kainas pradinis atlyginimas turėtų būti 10 sv. (dabar — 6 sv. 15 š.). Šį gyvbinį australams klausimą jau beveik metai kaip studijuojau užsirdes už devynių durų kabinete Arbitracijos Teismo. Kol jis ką nutars, reikės jau svarstyti 15 sv. atlyginimą. Mus įjungus į darbą, pradinis atlyginimas per du kartus jau buvo pakeltas 5 šilingus, o taip pat naujoji Menzies vyriausybė nutarė mokėti pašalpą ir pirmajam vaikui (5 šilingai). Tačiau kainų baidyklė taip ir žiūri iš savo lindynės pro langelį, kol bus padidintos nors vienu penu darbininkų algos.

Tad norėdamas suvesti galus, nekvalifikuotas juodadarbis teturi kasdien klausinėti draugus, sekti laikraščių skelbimus, ir nemanyti, kad jo darbovietėje geriausias atlyginimas. Kol imigrantams ant kaklo kabo darbo įstaigos dvimetinė virvė, tol jiems čigoniškas gyvenimo būdas beveik neįmanomas, nes šios nellemento vardo įstaigos raštininkai bizantinų giežtumu stebi, kad sutarties pasirašytojas dirbtų tenai, kur jis paskirtas. Australų oficialios vietos ir spauda mus giria, kad keliamo gamyba, skatina sąžiningai ir sunkiai dirbti, o taip pat ragina asimiliuotis, pris-

imant australų papročius. Ateiviai mielai linksta sekti vietos ipročius, ypač sunkias ir prastai apmokamo darbo vengimą. Per paskutinį įpilietinimo konventą Canberroje buvo siūloma pasiūsty vyriausybei svarstyti rezoliuciją, pagal kurią reikėtų imigrantus įsamoninti; jog Australijoje neteka pieno ir medaus upės, vadinasi norint čia sukurti gyvenimą, reikia sunkiai dirbti. Vykstant, ginčams, ir tribūną išėjo Goulburn vyškupas ir pareiškė: Kaip mes, australai, galime siūlyti tokią rezoliuciją, kuomet imigrantai, pasirinkdami darbą (baigę sutartis), seka vietos žmonių paprotį — lengvai dirbti (ir daug uždirbti, aišku)? Salėje kilo juokas, ir rezoliucija buvo pamiršta. Spaudai ir imigracijos bei informacijų ministerijos pareigūnams nuolat kartojant reikalą ateiviams pasisavinti kuo greičiau australų gyvenimo būdą the Australian way of life, stambus dienraštis The Sydney Morning Herald suorganizavo anketą apiburti, kas gi tas australinis gyvenimo būdas. Gal tiksliausia atsakymą parasė redakcijai vienas Sydnejaus universiteto teisės profesorius emeritas, konstitucinės lygos komiteto narys. Jo nuomone, australinis gyvenimo būdas reikiškias sekančiais: 1) pirmo galvon rūpintis sportu, bet ne kultūriniais reikalais, 2) darbą laikyti blogiu ir 3) pasitenkinti mažu. Centrinės stoties platformoje darbo metu davėme šios anketos rezultatus paskaityti savo bosui. Jisai, užmetęs akis, emė homeriškai kvatotis, pasakoti praeinantiems australams darbininkams.

— Juk tai teisybė! — šnekoje jis juoko antpuolio pertraukomis.

Australijoje sunkiai dirbti nereiškia gerai uždirbti (kur sunkiai dirbama ir labai gerai uždirbama, komunistų rikiuojamos unijos tenai svetimšalių neprileidžia). Po kelių mė-

nesių iš centrinės stoties mus perkėlė į prekio stotį, iš kur po trejeto savaitių keletas laimingųjų vėl grįžome į pirmąsias darbovietes. Patekome stačiai į darbinų gyvulių atmosferą. Karučiais, tempėme iš traukinių už save didesnius rovinčius, iš sunkvežimiu ritingom vagonus alaus bosus, nešėme cukraus maišus, kėlėme kranais geležinius balkius, nubafodami krumplius ir skardos lapus. Dirbome su velnio kabliais prie vilnų pakrovimo, keldami 325 svarų pundus į mašinas, pylėme kviečius, nešiojome bananų dėžes. Apilink mus straliojo niekuomet nepalstami bosai, siuvinėjo sekliai žiūrėdami, kad nedingty prėkės, iš visų kampų žvelgė nematomos, bet matančios akys, girdėjome ne draugingas pastabas, neturėdami net laiko užsirykyti. Iš ryto nusileidę laiptais į platformų pašūres, lietui merkiamt, laukdavom susigūžę kaip avinai, kol atšokuos vanago veidu bosas ir durs su pirštu vieną mūsų, skirdamas į tos dienos darbus. Rytą atėjęs, nežinodavai, koks darbas laukia. Ir jau paskirtas į darbą nežinojai, ar po poros valandų neprigriebs tavęs prie vilnų, kurias 20 kartų kolojio užsieniečiai. Ir už visa tai tegaudavom nepilnus 7 svarus į savaitę, ir tai Viešpaties metais, kai vilnų bei kviečių kainos tarptautinėje biržoje per padarvimo sezoną net kelis kartus šoko aukštyn!

Prieš pat Kaledas, varginamų karsčių metu grįžo iš Queenslando cukrinių nendrių darbininkai, mūsų transporto bendrakeiviai, kurie iš Bonegilijos pereinamosios stovyklos buvo savanoriškai išvykę „pasidaryti pinigų“. Grįžo apsilupinėjusiais nosių galais ir pini-ginėmis, pilnomis... atsiminimui apie nuodingus vorus ir gyvates. Vienas pažįstamas, baigęs Reutlingeno tekstilės institutą ir ten

atlikęs praktiką, Cowra seimų stovykloje po 6 mėnesių išvykso į cukraus plantacijas, kelias savaites taisė sveltkatą žmonos priežiūroje. Gyvendami krūmose, tropiniam klimatui, dirbdami akordiniai, jie tenai uždirbdavo tik apie 7 sv. į savaitę. Jų grupei visą laiką pasitaikydavę labai žemos, plonos cukrinės nendrės ir, gaudami atlyginimą už sukirštą toną, jie dirbo pagal patarę: „užsi-mojo akmeniui, smogė pūku“. Be to, per pusę metų jie nesimatė su šeimomis ir grįžę turėjo vėl iš naujo kurtis.

Mūsų neįspūdingo namelio laiptais srovėno australai darbininkai kaip užmačingosios šio krašto upės. Dažnai iš ryto savo pamainoje dirbi su žmogumi, kurio vakar nematė. Laimės vėjas užpušdavo žmones pas mus iš begalinių krašto erdvių, iš įvairiausių darbo sričių. Vienas jaunuolis ateina iš gumos fabriko, kur atlyginimas buvo geras, bet darbas nešvarus. Kitas jaunas melancholiškas vyras ateina iš pieno liejyklos, tenai išdirbs net 21 metus (pradėjęs būdamas 14 metų vaiknis), kitas stambus raubonplaukis atsibastes net iš Port Darwino, australų šlaurės pragaro, dirbęs plentų statyboje. Jo silpnybės: alus, arkliai ir moterys, tačiau visų šių maloniųjų tenai, šiaurėje, nebuvo. Padirbėję su mumis mėnesį kita, jie vėl išgaruoja, paslėmę savo arbatinius katilukus. Kai susidaro sky-lės, tai gelžkelių departamentas skambina darbo įstaigai, kuri atsiunčia užsieniečius. Per atostogas susilaukiamas mokytojų, valdininkų, Sydnejaus universiteto studentų, kurie ateina pas mus užsikalti pinigų smulkios išlaidoms. Vienas mokytojas dirbo kelias savaites tam, kad užsidirbtų keliasdešimt svarų savo vestuvėms. (B. d.)

Tremties ir išsivijios temomis

Apie „generolinę“ reklamą

Beskaitydamas š. m. vasario 24 d. LIETUVIŲ (8/53 Nr.) radau žinutę, kad pasaulinėje spaudoje pasirodė generolo Plechavičiaus nuotrauka, vaizduojanti jį darbininko rūbais...

kas, mūsų generolai tais pačiais sumetimais skelbiami esą fabriko darbininkai ar fermerių bernai. Iš nuotraukų matome, kad jie visai vykusiai pozuoja laikraščių fotokorespondentams...

Turint galvoje, kad šiuo metu ne vien tik Lietuvos generolai dirba pas ūkininkus bernais ir fabrikuose darbininkais, bet ir visų kitų okupuotų valstybių generolai ir žymūs valstybės vyrai, kurių nuotraukų, nei pareiškimų apie dabartinį darbą laikraščiuose neteko matyti...

Sveicarija K. K.

Keista bet teisinga

Lietuvoje kunigai buvo labai gerbiami. Kad ir buvo žmonių, kurie turėjo su tuo ar kitu kunigu asmeniškus sąsakai, kad ir buvo žmonių, kurie kunigų nekeldavo, bet aplamai imant tauta gerbė kunigą.

Tiesa, fizinis darbas nėra pažeminimas. Beveik visiems kunigams būtų pravartu padirbėti kurį laiką sunkesnį fizinį darbą, kad pažinūs darbininko gyvenimą ir vargus ant savo kailio.

Neseniai išėjo nauja knyga-popiežių enciklikos lietuviškai. Visa laimė, kad ta knyga yra liuksusinė, paprastam žmogui per brangi ir todėl neprieinama.

Ko norėti, kad kuri nors Amerikoj pasiturinčiai gyvenanti šeima išlaikytų kokį savo vargšą gimnaziistą, bet pradžioje, kol jis gaus darbo, jie jau Amerikos kunigai negali išlaikyti to būrelio mūsų DP kunigų.

Tiesa, yra ir Amerikoj vienas kitas kunigas, kuris priglaudė ne vieną dypuką. Bet tai vienas kitas. O likusiems visiems tektų priminti tik didvyriškumą ir pasiaukojimą ir savęs išsižadėjimą tų Amerikoj gyvenančių lietuvių, kurie patys vargingai gyvendami atsikvietė iš Vokietijos ištisas šeimas ir dalijasi su jomis paskutiniu duonos kąsniu.

Tiesą sakant, kad kunigai dirba Amerikoj fabrikuose, nes jie negauna darbo ir pragyvenimo klebonijose ir parapijose, tai to bent aš suprasti negaliu.

Vokietija Petras Buteikis LIETUVIS: Antra vertus, teko nugarsti priekaištų, kad tremtyje atsidūrę kunigai nevaižuoja į misijas, kur dvasininkų trūksta.

Garantijos iesko gavėju

Zemiau mininiems asmenims geradariui Amerikos lietuviai yra paruošę, BALFui tarpininkaujant, buto ir darbo garantijas. Jų bylos jau paruoštos ir jie gali vykti į Jungtines Valstybes. Tačiau, norėdami pasi naudoti tomis garantijomis, šie asmenys prasmosi skubiai prisijusti savo dabartiniam adresu BALFui Europoje, adresu: München 27, Rauchstr. 20, US-Zone, Germany.

- 1. Mikutavičiūtė Ona Memmingen, Fliegerhorst, DP-Camp
2. Kiveris Justas Augsburg-Hochfeld, DP-Camp
3. Zoromskis Ceslovas 40906, 4204 Lab. Serv. 95 Lab. Sup. Co. APO Post-master, New York
4. Toliušytė Valė Schweinfurt, DP-Camp
5. Adomaitis Jonas Hanau a. M., DP-Camp
6. Jarmolaitė Marta Bamberg, Mühlworthstr. 15
7. Zemaitis Joseph DP-Camp, Bar. 6/4, US-Zone
8. Sležas Tautvydas 4200 Lab. Serv. Co. APO 403 A Polish DP-Camp Dettingen/Urach, Königshöhe.
9. Baltunis Leonas Memmingen, Fliegerhorst
10. Steponavičius Kazimieras Furth (Bay.), Baldstraße 2, Frankfurt a. M.
11. Lamanuskus Leonardas 4200 Lab. Serv. Cp. Rhine General Depot API 403-A Regensburg, Obermünsterstr. 5
12. Mačiniaitis Juozas Blomberg (Lippe), Jahnstraße 6 DP-Camp 3132 A-G
13. Siemaškienė P. 8180 Lab. Serv. Co. Rhine General Depot API 403-A Bad Wörishofen, Am Anger 2
14. Paškevičius Kostas München, Warner-Kaserne
15. Machs Jonas Tübingen (Württ.) Robbergstraße
16. Raulinaitis Joseph Fellbach-Stuttgart, Bahnhofstraße Nr. 147
17. Indriūnas Jonas 8722 Lab. Serv. Co. 25 Lab. Sup. Co. APO 114
18. Kriškėčius Juozas Darmstadt, Griesheim 6, 8591 LSC
19. Kuncevičius Juozas Rappstraße 9, Tübingen
20. Leipus Petras
21. Jaguckanskis Marijonas
22. Butkus Jonas

Pradžią „Lietuvio“ Nr. 9

Pleištinis raštas (prancūziškai cuneiforme, iš lotynų žodžio cuneus — pleištas, rusiškai klinopsis), kurs buvo naudojamas visoje Vakarų Azijoje, yra ideografinio rašto pakitęs variantas. To varianto ideogramų svarbiausias pažymys yra vinies ar pleišto formos strėliagalys, kurio įvairios, gulsčios ar statmenos kombinacijos sudaro daugiau ar mažiau kompleksus ženklus. Tokie rašmenys dažniausiai yra įrašyti smailiu rašikliu ant minkšto molio plonelyčių plytelių, kurios vėliau išdeginamos. Pleištinis raštas aptarnavo didelę Azijos kalbų šeimą: ji aptinkama peršų ir medų paminklų griuvėsiuose, Azijoje, Chaldejoje, Armenijoje, Sazianoje, to paties hieroglifinio tipo kitokybės Ninivoj, Babilone. Archeologai tokių smulkiais įvairiais tipo rašmenimis įrašytų plytelių yra išrausę ir tebeišrausia nesuskaitomą daugybę. Tos plytelės sudaro ištisitas tos galdynės archyvų bibliotekas. Ninivoj, Babilone, visoje žemutinėje Mezopotamijoje jų rasta tūkstančiai. Seniausiu pleištinio rašto paminklai siekia 3—4000 metų prieš Kr., o jauniausi priklauso antram mūsų eros amžiui. Jų turinį sudaro legendos, žinios apie istoriją, politiką, religiją, astronomiją, matematiką, įstatymų tekstai ir p., t. y. visuma žinių apie tų kraštų civilizaciją. Konstatuota nemažiau 15 kalbų, kurios naudojo tas pačias grafinės sistemos kitokybės. Tų dokumentų aiškinimas ir skaitymas sudarė ir tebesudaro daug sunkumų pasaulio mokslininkams. Tie sunkumai pareina tiek nuo tolydžio amžių bėgėje rašmenų formos, tiek nuo tų rašmenų reikšmės kitėjimo: pradžioje jie buvo sutartiniai ideogramų ženklai, o vėliau virto garsų ženklais.

Pirmieji, kurie paveldėta iš Mezopotamijos ankstyvesnių gventojų sumerų pleištinį raštą mėgino paversti garsiniu raštu, bus buvę babiloniečiai ir asurai. Jie panaudojo savo rūšies rebusinį metodą. Rebusas, kaip žinome, yra sąmojaus bei žodžių žaismas, spėjant žodžius ar sakinius iš daiktų (ar ženklų) atvaizdų, kurių pavadinimas teikia klausai panašumą su norimu pasakyti žodžiu: pvz. mūsų kalboje žiedo (ant piršto) atvaizdas atliepia savo pavadinimu gėlės žiedą. Asurų ir babiloniečių kalbose buvo daug ilgų morfologiskai sudėtingų žodžių. Jie tuos žodžius išdėstydavo smulkesnėmis dalimis bei skiemėmis, sąskambiais su trumpučiais sumerų žodžiais ir kiekvienam skiemeniui parašyt naudodavo atitinkamą sumerų hieroglifą ir jį skaitydavo jau ne kaip ideogramą pagal prasmę, bet kaip skiemens fonogramą, garsu atliepiančią sumerų žodį.

Fonografijos pradę buvo ir kinų rašto sistemoje. Kinai, kaip visi, pradėjo rašyti, pasidami norimus pasakyti daiktus. Teptuką naudojant, piešinėliai greitai prarado pradžios formas ir pavirto paprastomis sutartinėmis ideogramomis. Jų skaičių vis dauginami, kinai ypač pasižymėjo, sugalvodami daugybę sudėtinių bei jungtinių ideogramų. Dėl tokios rašto perdidelės komplikacijos da- li idėmos vaizduoti ženklų jie pradėjo naudoti tam tikriems garsams reikšti. Atsirado ir pas juos rebusinio rašto sistema: garsinis rašmuo nebeatsižvelgiant į jo ideografinę prasmę, reikė atskirą izoliuotą skiemėnį. Tokios fonetinės sistemos nepatogumas buvo tas, kad kiekvienas ženklas galėjo turėti kelias labai skirtingas prasmes. Tikrajai prasme parodyti fonetinis ženklas buvo lydimas atskiro ideografinio ženklelio, vadinamo „rakt“.

Kiekvienas raktas atitikdavo tam tikrą minties kategoriją. Kinų mokslininkai vėliau išrado kursyvinį raštą, kuriuo ir japonai pagrindė savąją rašto sistemą. Taip visur daugiau ar mažiau išryškėjęs atsirado pirmasis fonografijos laipsnis — skiemėninis bei silabinis raštas. Skiemėninio rašto „grafinius ženklus“ priimta vadinti ne raidėmis bet silabomis. Silabum „raidynas“, kur jis yra pavirtęs grynai fonografijos rašmenimis (kaip pvz. pleištinio rašto kalbų didžiųjų) turi turėti tiek ženklų, kiek tam tikroje kalboje yra galimų įvairių skiemėnų, kurių skaičius paprastai nepraška kelių dešimčių. Gaunasi palyginti paprastas „alfabetas“, kurį tiek rašytojas, tiek skaitytojas gali naudoti be ypatingo gramatikos mokėjimo. Egiptiškas raštas, daugybei hieroglifų pavirtus garsų rašmenimis, jau buvo toli pažengęs, bet jis pasliko, kaip minėjau, sudėtingas ir mišrus — pusiau fonetinis, pusiau ideografinis. Sprendžiamą fonografijos pažangą randame senovės hebrajų ir finikiečių raštuose. Pastariesiems, iš visko spėjant, priklauso raidynų įvedimo nuopelnas. Finikiečiai, be abejoj, pradžioje bus pamėgdžioję hieroglifinį raštą tikrąja žodžio prasme. Apie tai kalba ir jų rašmenų daiktiniais vardais pavadinimas: aleph — bulius, beth — namas, quimel — jungas, dalet — durys ir t. t. Tiesiai iš egiptiečių, su kuriais jie turėjo kone kasdienius santykius, finikiečiai bus pasikolinę kokių 12—13 ženklų, kitus bus patys sugalvoję arba skolinius iš kitur sau persidirbę.

Pirkliai ir jūrininkai, temperamentingi ir skabrūs spiečiais į kolonijas keltis paslan- kiejį finikiečiai negalėjo ilgai tenkintis tradicinę egiptiečių rašto principais ir jį supras- tinio, perėdami prie grynos fonografijos. Semitų kalbose, kaip žinoma, žodžių šak- nys susidėdavo vien iš priebalsių, o įter- piami balsiai tarnavo žodžių darybai ir gramatikos formoms išreikšti. Senujų hebrajų kalboje, pvz. ghh vogimo idėja (šaknis), ghob — vogti, gahob — vogė, gahub — vogiamasis, goheb — vogias. Priebalsiai buvo rašomi ženklais — raidėmis, o balsiai ant eilutinių ar poeilutinių pridurtiniais žen- kleliais. Tokiu būdu raidynas pasidarė visai trumpas. Finikiečių rašte tėra 22 raidės.

Fonografiją visiškai ištobulino graikai, įves- dami ir savo raidyną ir balsių ženklus. Iš ko jie pasisavino raštą, dar nevisai aišku. Į savo istorines buvyklas graikai atėjo berasčiai, bet tiek Balkanų pietuose, tiek visam sąlyne jie rado aukšto laipsnio pasiekusių Argejų civilizaciją, kurios centras buvo Kretoje. At- rasę gausius rašto paminklai, dar neišsi- fruoti, ne tik Kretos valdovų rūmuose, bet ir gausūs užrašai Mikėnų civilizacijos centruose (Tebuose, Orchomene), kurių redagavimas, rodosi, yra ankstyvesnis už pirmuosius fini- kiečių rašmenimis parašytus tekstus (XII a.)

Šis tas iš rašto istorijos

leidžia spėlioti, ar tik finikiečių ir graikų al- fabetai, nebus skoliniai iš kurio nors alfa- betų naudotų Egejaus pakraščiuose jau apie XV a. vidurį. Pagal senovės tradicijas tačiau graikai rašto būsią išmokę iš finikiečių, su kuriais jie pradėjo santykiuoti nuo pačio pir- mojo kolonizacijos periodo. Už tai kalba ir graikiškų raidžių semitiškais finikiečių žo- džiais pavadinimas: alfa iš aleph, beta iš beth, gamma — iš quimel, delta iš deleth ir t. t. Kaip visose indoeuropiečių kalbose, grai- kiškų žodžių šaknys ir kitos morfomos susi- deda iš balsių ir priebalsių. Finikiečių kal- boje priebalsių buvo daugiau, kaip jų rei- kėjo graikų kalbai. Atliekamus ženklus jie panaudojo balsiams rašyti: finikiečių prie- balsiai aleph, he, iod, ain pavirto graikų bal- siais (a)lfa, (e)psilon, (j)ota, (o)mikron.

Rašyti specifiniams priebalsiams, kurių pa- vyzdžių finikiečių kalboje nebuvo, graikai iš- galvojo savus ženklus, kaip ksi, teta, phi, psi . . . ilgajį (o)mega. Pirmieji epigrafiniai grai- kų paminklai neparodo vienodo alfabeto nei laiko nei erdvės požiūriu: yra regionalinių įvairybų, kurių svarbiausios yra eolu-dorėnų, salyno jonėnų ir Attikos alfabetai. Pradedant ketvirtuoju prieš Kr. amžiumi, jonėnų 24 raidžių raidynas įsigali visoje „kraikijoje. Tas raidynas, palyginus su finikiečių, yra visiškai tobulas, nes išreiškia visas kalbos fonemas, priebalsius ir balsius. Tai yra pirmasis pil- nas garsų raidynas. Pastebėsiu dar, kad grai- kai pradžioje, panašiai kaip semitai rašė iš- dešinę ir kairę, vėliau vadinamu bonstrophe- don metodu (pažodžiui: buliaus pasukimas, t. y. pirmąjį eilutę iš dešinės į kairę, antrąją pasukdavo iš kairės į dešinę, trečiąją vėl iš dešinės į kairę ir t. t. Tik ilgainiui pas juos visiškai įsigalėjo rašymas iš kairės į dešinę. (B. d.)

J. Lanskoronskis

Keistas laikraštis

Jau šešiasdešimt vieneri metai, kaip eina mūsų laikraštijos istorijoj keistinybė laikra- stis „Saulė“, kaip ji save vadina: du-kart san- vaitis laikraštis, iszeina kas utarninka ir petnyčia. Tas laikraštis eina Mahanoy, Pa.

Laikraštis todėl yra keistinybė, kad jis savo dvasia ir turiniu yra užsilikęs dar iš tų laikų, kai mūsų tautoj veikė „cūdai“, bu- vo „viečnastys“, žmonės buvo kupini „grie- kų“ ir atsidėję skaitę „peklaknyges“ norė- dami sužinoti, kaip jie po „smerties“ bus „pekloj“ kotavojami“, kaip licipieriai pils jiems į gerklę smalą. Visi tvirtai tikėjo am- žinam žydui ir vienąs kitam pasakojo, kur tas žydas pasirodė. Seniau ir „Saulė“ plačiai rašė apie amžiną žydą, o dabar tiek jau pa- žengė pirmyn, kad, tą amžiną žydą pamiršu- si, pradėjo daugiau įsivelti į politiką ir duo- da panašų žinių, bet tvirtai laikosi savo se- nobinės rašybos ir subarbarintos lietuvių kalbos. Jei „Saulė“ iki šiol tebeina ir veik jokių skelbimų neturėdama, tai tenka spėti, kad turi tvirtą savo skaitytojų kontingentą, kuris ją pamėgo. „Saulė“ leidžia ir savas knygas. Tokių knygų yra išleidusi per du šimtus. Tai kai kurie tų knygelių pavadinimai: „Trumpas katekizmas pagal išguldymą kun. Piliausko su nekurius naudingais padė- jimais.“ „Kapitonas veivlinas“. Puitkus apra- szymas, didele knyga, 404 puslapių. „Istorija apie amžiną žydą, jo kelione po svieta ir liudimas, apie Jezu Kristu“ ir panašios.

Stai tų jo leidinių kalbos pavyzdys: „... Tarnaudamas velniui Kristupas daug wisoku piktibiu žmonims padari; va kaip galėjo kitaip velniui tarnaut? Uspuldinejo ant moteru užmuzsinėjo žmonis ir giwulus, degino triobas ir naikino, uszetus jėwus...“ Naujienos

Ieškojimai

1. Amerikos lietuviai Pranas Kilmas ir Iza- belė Piliučytė-Klimienė, abu kilimo veliuo- niškiai, ieško savo giminių tremtyje. Prašo atsiliepti šiuo adresu: 1010 Park Ave., Be- loit, Wisc.

2. Van Chesky ieško šių lietuvių: Antano Rusevičiaus ir Antano Kilinsko, kilusių iš Kalvarijos.

3. Amerikos lietuvė Stalla Puodžiūnas-Ger- nand ieško lietuvių: Juozas ir Marija Karvelis iš Kovarsko, Edmundas Karvelis iš Kauno, Ursulė Rimdekienė iš Trakų kaim., Jona- vos valsč., Josefina Žilinskienė iš Veprių, Mykolos Simonis su šeima iš Veprių, Pranas Puodžiūnas su šeima iš Anykščių, Pranas ir Teklė Gillis.

Visi paieškomieji norį susiršti su ieškoto- jais, prašomi prisijusti savo adresu BALFui Europoje, München 27, Rauchstr. 20.

BALFas Europoje

* Antanas Bagdonas, gyv. 337 St. Nicholas Ave., Brooklyn 27, N. Y., USA, ieško savo broliu Petro, Albino ir Jono, kilusių iš El- veriškių km., Rudaminos vls., Lazdijų apskr. Jonas 1944 m. gegužės mėn. buvo Prancūzijoje (Paryžiuje), tarnavo „Speer“ šoferių mokykloje.

* Jonas Ksenavičius, gyv. 107—62—115 St., Long Island, N. Y., USA., ieško savo broliu

Igno, Juozo ir Vlodo arba jų vaikų, kilusių iš Bagdoniškių km., Pašiausės vls., Pakapės par., Sialiuų apskr.

* Jonas Mačiulis, gyv. R. R. 1. Lasalette, Ont., Canada, ieško Juozo Rimkaus, kilu- sio iš Joniškių vls.

* Bronė Lukoševičienė, gim. Grinkiško mst., Kėdainių aps., dabar gyvenanti JAV-se, ieško savo brolio Antano Nakutavičiaus su šeima, kilusio iš tos pačios vietos. Zinančius ar gir- dėjusius apie šį asmenį prašau rašyti šiuo adresu: Bronė Lukoševičienė, 19 Henry st. New Britain, Conn., USA.

* Leg. Makarevičius Balys, ind. 62447, 2-eme Cie, S. P. 53341. B. M. P. 403/6, Indochine, ieško Musteikytės Irenos ir prašo atsifiepti pažįstamus bei draugas.

* „IRO IESKOJIMŲ IŠTAIGOS“

Arolens b Kassel, ieškomi: Arminaitė Lina, gim. 1922. IX. 12, pask. adresas: Lübeck, Morgenstr.; Juzėnas-Kiela Ona, gim. 1890 m. Užubaliuose, gyv. Kuni- giškio dv. Šilų pašl.; Kulikauskas Leonas, apie 56 m. amž., gim. Kretingos apskr., pask. žinia iš Kopenhagos; Poliakienė Mir- riam arba Mary, gim. 1865 m. Kalvarijoje; Sungailaitė Klemas, apie 50 m. amž., gim. Pagėgiuose, gyv. Gargžduose; Urbanavičius Zigmas, gim. 1915 m. Jaroslavyj, gyv. Tau- ragėje.

SKELBIMAS

Kas turi „Naujosios Romuvos“ 1937 m. komplektą prašoma pranešti šiuo adresu: Dr. P. J. Gabrys, La Chaux s. Vevey - Suisse (Schweiz).

BALFas Europoje

Emigracija į JAV paspartės

IS IRO SPAUDOS KONFERENCIJOS 1950 m. KOVO 7 D.

1. Iš Zenevos mus pasiekia žinios, kad informacijų tiekimo aparatas perorganizuojamas. Informacijų stabas bus sustiprintas. Naujų viešosios informacijos šefų skiriamas amerikietis Don Pryor. Manoma, kad jo gabumų dėka bus pasiekta naujų emigracijos galimybių, ir Europoje neturės likti daug DP.

2. DP emigracijos galimybės padidinti bus rodoma filmu, spausdinama padėti nušviečiančių straipsnių, duodama radijo ir televizijos transliacijų ir kitais keliais vykdoma propaganda Australijoje, Kanadoje ir JAV-se, kad atsirastų naujų galimybių DP emigruoti. Manoma, kad po šios akcijos Europoje liks tik taktai ligoniai. Bus stengiamasi surasti emigracijos galimybių ir intelektualų profesijos.

3. Kovo 6 d. iš britų zonos į Norvegiją išskrido pirmasis aklų DP transportas. Kovo

13 d. 15 aklų ir 8 jų šeimų nariai išskris iš Müncheno, o 10 dienų vėliau — dar vienas 9 aklų ir 4 šeimos narių transportas. Su pirmuoju transportu, išsėnančiu iš Müncheno, skris 2 „Life“ korespondentai, kurie skatins ir kitas valstybes pasekti Norvegijos pavyzdžiu.

4. Švedija pasižadėjo priimti 150 DP sergančių džiova. Džiovininkams padėti nori ir Rotary Club. Suinteresuotieji turi kreiptis į artimiausio emigracijos centro Resettlement Placement.

5. Norint padėti DP daugiau pažinti Australiją, bus rodomas atitinkamas filmas 15 min. Taip pat norima DP klausimą išaiškinti vokiečiams. Tuo tikslu Müncheno radijo stotis skirs per mėnesį 1 val. tiems klausimams nagrinėti. Šiuo metu žinios, liečiančios DP, duodamos trečiadieniais 19.40 val. iš Müncheno, penktadieniais 14.30 val. iš Stuttgarto ir šeštadieniais 10.15 val. iš Frankfurturo. Žinios duodamos naujos.

6. Emigracijos į JAV nesklaidumai bus artimiausiu laiku pašalinti. IRO vyr. būstinėje Zenevoje viešpatauja įsitikinimas, kad naujasis DP įstatymas bus priimtas, tačiau tuo tarpu neišku, kada tai įvyks.

7. Apie kai kurių DP likimą po birž. 30 d. nėra žinių. Ieškoma būdų jiems padėti, pa-

liekant juos vokiečių teisėmis. Yra įvairių projektų, tačiau jie visi dar tebesvarstomi.

8. Mokyklų išlaikymu iki mokslo metų pabaigos turi rūpintis tautiniai komitetai.

9. Nuo balandžio 1 d. į Australiją bus vykstama per Bremerhaveną. Emigrantų surinkimo punktas bus netoli Bremerhaveno uosto. (žiūr. LIETUVIO 10 Nr.)

10. Naujoji Zelandija priims dar 1000 asmenų, tik tuo tarpu nežinia, ar bus daroma ypatinga specialybių atranka.

Konferencija DP globos reikalu

Balandžio 18—20 d. d. Imbshausene protestantų ir ortodoksų bažnyčių sąjunga Vokietijoje, susitarusi su IRO, vokiečių valdžios atstovais ir kitomis tremtiniais besidominčiomis institucijomis, šaukia plataus pobūdžio konferenciją, kurioje dalyvaus 74 minėtų institucijų atstovai, jų tarpe Vak. Vokietijos pabėgėlių reikalams ministeris Lukaschek. Šioje konferencijoje žada dalyvauti ir NCWC atstovai. Iš lietuvių pusės pakviesti Evangelikų — liuteronių bažnyčios vadovai — Kun. Keleris, Kun. Trakis, p. Dilys. Konferencijos tikslas — išaiškinti pasilikusių Vokietijoje tremtinių gyvenimo ir darbo galimybes vokiečių ūkyje.

Lietuvių evangelikų jaunimo suvažiavimas Imbshausene

Vasario 15—23 d. Lietuvių Liuteronių Bažnyčios Egzilinė Vyriausybė sukvietė lietuvių krikščionių jaunimą į Imbshauseno Pasaulio Liuteronių Sąjungos (Lutheran World Federation) studijų centrą. Atvyko apie 80 dalyvių iš visų zonų, jų tarpe didžiausia dalis išskryninguotų. Suvažiavimui vadovavo lietuvių liuteronių jaunimo kunigas vice-senjoras Trakis.

Suvažiavimą atidarant tylos valandėle buvo pagerbtas mirusis klaidėdintis studentas Maksas Traušys, studijavęs teisiu mokslus Goetingeno universitete.

Vasario 16 d. minėjimas pradėtas iškilmingomis pamaldomis Imbshauseno bažnyčioje. Vietos vokiečių kunigas sveikino dalyvius Sv. Rašto žodžiais: „Galtingieji bus pažeminti, o silpnieji pakūstinti“. Po to buvo pagerbti tylos minute žuvusieji dėl Lietuvos laisvės. Įspūdingą pamokslą pasakė kun. Trakis. Pamaldų metu grojo pučiamųjų orkestras ir giedojė Klimkaičio vedamas choras. Vargonais grojo didelis lietuvių prietelius latvis profesorius Smits. Pamaldos baigtos tautos himnu.

Nepriklausomybės šventės minėjimo programa kursantams sveikino Imbshausene viešėjęs Pasaulio Liuteronių Sąjungos atstovas amerikietis kun. Nelsonas.

Neužadoto lietuvių gimnazijos mokytojas Jurkaitis skaitė tai dienai pritaikintą pas-

kaitą „Gimtoji kalba mūsų gyvenime“. Prelegentas vaizdžiai nušvietė didelę gimtosios kalbos reikšmę, ypač religiniame gyvenime. Vakariniame minėjime buvo dainuojamos liaudies dainos ir sakomos kalbos. Nuoširdų žodį tarė Pas. Liut. S-gos studijų centro vedėjas prof. Smits, išskeldamas mūsų tautos vertybes.

Kiekvienos dienos programa buvo pradėta Sv. Rašto nagrinėjimu. Toliau sekė pasikaitos dvasinėms, tautinėms ir šių dienų aktualiomis temomis. Be minėtų prelegentų, skaitė paskaitas ir Liet. Ev. Liut. Bažnyčios tremtyje senjoras kun. Keleris, doc. dr. Kavolis, prof. Smits, kunigai Urdez, Juškaitis, Šimokas ir Stanaitis.

Kiekvieną vakarą vyko plačios diskusijos Vokietijoje pasiliekančių klausimais. Pagrindinė tema buvo švietimo klausimas. Norėta sužinoti kas padaryta švietimo reikalu IRO likviduojantis. Iškelta klausimai ar dar bus lietuvių mokyklų, ar liks nors viena lietuvių gimnazija. Deja, vadovai į tuos klausimus negalėjo duoti konkrečių atsakymų. Buvo atkreiptas vadovaujančių asmenų dėmesys į S. O. S. šaukiantį mokyklinį jaunimą, pabrėžiant jų atsakomybę prieš jaunąją kartą ir mūsų tautą. Paskutinio vakaro diskusijose jaunimas atkartotinai prašė Liet. Ev. Liut. Bažn. Vyriausybę, kad ji, kol nevelu, prisidėtų prie šio klausimo išjudinimo ir jo sprendimo.

Iš bažnytinės vyriausybės pranešimų paaiškėjo, kad ji paliks Vokietijoje savo senjorą, kuris stengsis, jog pasilikę kunigai ir sakytojai aptarnautų negalinčius emigruoti mūsų tautiečius.

Kaip jau minėta, didesnė suvažiavimo dalyvių dalis buvo išskryninguotieji arba gyvenantys privačiai, reiškia žmonės, kuriais niekas nesirūpina. Jie džiaugėsi galėję bent trumpą laiką pabūti savųjų tarpe. Dvasiškai ir tautiškai atgaivinti jie grįžo į savo gyvenamąsias vietas. Kitas suvažiavimas numatomas gegužės mėn. Lym.

Veterinarijos gydytojų susirinkimas

Chicagoje ir jos apylinkėse apsigyvenę lietuvių tremtiniai veterinarijos gydytojai š. m. vasario 12 d. buvo susirinkę pasitarti savo profesiniais reikalais ir apsvarstyti Lietuvių Tremtinių Veterinarijos Gydytojų Draugijos atsteigimo reikalą J. A. Valstybės.

Susirinkime dalyvavo vet. medicinos daktarai: Bronius Andrašius, Liudas Gaudušas, Petras Gavėnas, Stasys Jankauskas, Vincas Katelė, Mykolas Kirkilas, Pranas Lapatinskas, Bronius Leparskas, Juozas Leseckas, Antanas Milaknis, Juozas Motiejūnas ir Stasys Stirbys. Dėl susidėjusių aplinkybių keletas susirinkime negalėjo dalyvauti.

Susirinkimo dalyviai, apsvarstę L. T. V. G. Draugijos reikalingumą, nutarė ją atsteigti ir išrinko Valdybą. Dr. St. Jankauskas — pirmininkas, Dr. A. Milaknis — vicepirmininkas ir Dr. L. Gaudušas — sekretorius — išdinininkas. Revizijos komisiją sudaro Dr. P. Gavėnas ir Dr. M. Kirkilas.

Be to, kolegų glaudesniai bendradarbiauimui ir profesiniam tobulinimuisi susirinkimas nutarė įsteigti Chicagoje Lietuvių Veterinarijos Gydytojų Klubą. A. M.

Pro memoria repatriantų reikalu

Lietuvių evangelikų liuteronių bažnyčios taryba šiomis dienomis paruošė, atspausdino ir išsiuntinėjo įvairioms bažnytinėms bei pasaulinėms tarptautinėms institucijoms platų pro memoria tų lietuvių reikalą, kurie 1941 metais bolševikų okupacijos metu, gelbėdami savo gyvybę, repatriavo į Vokietiją. Pro memoriaj nurodoma, kad oficialiais daviniais Lietuvoje gyveno 28.000 vokiečių, gi repatriacijos metu buvo išgabenta į Vokietiją net 55.000. Gautasis 27.000 prieauglis ir aiškina, kas tuo, kad daugelis lietuvių veikėjų, norėdami išvengti suėmimų bei deportacijų, pasirinko repatriacijos kelią.

Tik 7 pašto kuponus

(COUPON REPOSE INTERNACIONAL / INTERNATIONAL REPLY COUPON) kaštuoja LIETUVIO prenumerata ir užsienį nuo š. m. kovo 1 d. Prašome atkreipti dėmesį, kad ant jų būtų kuponu padavusios pašto įstaigos antspaudas! Kartu nupiginama ir prenumerata užsakant ir užsienį iš Vokietijos — nuo kovo 1 d. vienam mėnesiui kainuos tik 3 DM

Nr. 11 (56)

1950. III. 17.

Drumskime bendrai - žvejokime atskirai

Atsitiko taip — rašė neseniai DIRVA, — kad Clevelande įsisteigė pirmas Amerikoje Lietuvių Kultūros Fondo skyrius. Nors finansinio fondo jis ligi šiol dar nesudarė, bet kultūrinėje veikloje Clevelande jau išvarė aiškiai regimą vagą.

Jau apie pusmetį šis skyrius veikia, bet dar jis tikrai nežino, kieno gi skyrius jis iš tikrųjų yra, nes nėra nei kitų skyrių, nei centro...

Neseniai pasirodžiusiam naujam LIETUVIŲ KELYJE iš m e n a m o (taigi, dar ne-realaus) centro sluoignis pasirodė komplimentas Clevelando skyriui ir pažadas, kad ir centras susiformuos. To pačio laikraščio antrame numeryje jau rašoma, kad kultūrinės veiklos rėmimo pradžia esanti sudaryta Bostone, nes ten susibūrę kultūros rėmėjai, kas mėnesį sudėdami po 1 dolerį, išlaikė dramų studiją. Esa, jei ir kitose kolonijose įsisteigtų panašūs būreliai, tai gal susikurtų ir bendra kultūrinė organizacija, kuri gal vadintųsi Kultūros Fondu ar kaip kitaip.

Po to DIRVA aiškino, kad kaip vadinsis kultūrinei veiklai remti organizacija, iš tiesų nesvarbu. Bet, girdi, netiesa, kad vien Bostone yra toks būrelis. Detroito jau nebe pirmi metai veikia radijo klubas, kuris irgi nario mokesčio būdu sudarė išų išlaikyti geram chorui ir remia radijo programą.

Yra ir kitur įvairių „privaičios iniciatyvos“ vienetų, kurie vienaip ar kitaip kultūrinį veikimą remia. Ko trūksta — tai visą tą „privaičią iniciatyvą“ jungiančio centro. Tiek DIRVA.

Kodėl taip yra? Sunku suprasti? Ne! Labai lengva. Kai buvo sudaryta Vokietijoje neva vyr. Kultūros Fondo Valdyba ar kažkas panašaus, buvo tuojau aišku, kad tą centrą sudarą žmonės ne visiems patiks. DRAUGAS dar perėitų metų rudenį teigė: Katalikai, turėdami savo mokyklą ir ALRFK veikiantį Lietuvių Kultūros institutą ir Centralinį Knygyną, bei Archyva, jaučia jau pusėtinai geras galimumas ir platesniu mastu rūpintis lietuvių kultūros palaikymu ir ugdymu ir lituanistikos rinkimu Lietuvių Muziejui... AIDAI rašė, kad Kultūros Fondą steigia žmonės dar nepadarė viešos atgailos ar kažką panašaus, o Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininkas Leonardas Šimutis pasakė LIETUVIŲ DIENŲ bendradarbiui: „Baugu, kad bekibdami į kultūros ūgdymo darbus nesuaptyktumėm“. Kalbant ne diplomatiškai, bet atvirai, tai reiškia, kad vad. katalikų grupės nemato reikalo sudaryti bendrą Kultūros Fondą, jei ten negalės griežti pirmuoju smuiku. Kam mūsų pinigais leisti kokio liaudininko knyga — lyg ir klausia jė. Tokiame galvojime galima rasti ir logikos.

Su panašiomis kliūtimis susitinka ir kitos organizacinės pastangos. Vokietijos LTB nesunku buvo pavirsti PLB (Pasaulio lietuvių Bendruomenės) skyriu, nes LTB CK yra, galima sakyti, kompaktinė masė nuspaudęs pirštus, ir kas bus jų vietoje už keletos mėnesių, niekas nežino. Bet Amerikos lietuviams, kurie turi savo senas ir tvirtas organizacijas sudaryti kažką kokį PLB, kuriame nežinia kas išviešpataus, nesinori. O be jų dalyvavimo, PLB skyriai Vokietijoje, Austrijoje ar net Australijoje jausis negeriau už Clevelando Kultūros Fondo skyrių, kuris nežino kieno skyrius jis yra.

Be — sušuks koks nors entuziastas — kodėl centrai negali padaryti taip, kaip kad padarė periferijos. Kodėl Clevelandas galėjo suorganizuoti Kultūros Fondą, o viso pasaulio lietuviams ne?

Clevelando Kultūros Fondas prasidėjo, kai tremtinių draugija apsidėjo mokesčių Ciurlionio ansamblio pirmiesiems žingsniams paremti, atseit, buvo aiškus konkretus tikslas, jungias visų pažūrų lietuviams. Aiškūs konkretūs uždaviniai leido sudaryti VLIKĄ ir Amerikoje ALTA, ten kur uždaviniai ir tikslai nėra visai apčiuopiami — Kultūros Fondas ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenė — ten nesiseka. Ir tai visai natūralu. Niekas nenori atsakyti savo jau turimų pozicijų esamose organizacijose, jei nesitikės geresnių ar tokių pačių naujose!

Dar vienas nusivylimas lietuviškų reikalų entuziastams? Taip ir ne! Žinoma, jungtinėm jėgom gal ir būtų galima daugiau nuveikti lietuviškos kultūros dirvuo. Juk pavyzdžiui Kanados lietuvių vietoje dviejų laikraščių galėtų išleisti viena. Juk tiek NEPRIKLAUSOMOJI LIETUVA, tiek ir TĖVISKĖS ZIBURIAI sielojasi lietuviškais reikalais ir vieno laikraščio straipsniai be pataisų galėtų tilpti kitame! Čia, kaip sakoma, drumstėmia bendrai, bet žvejokama atskirai.

O gal galima bent drumsti organizuotai? Žinoma. Tuo keliu, atrodo, ir reikėjo pradėti eiti. Tegul kultūros organizacijų vadai laiks nuo laiko privačiai pasitaria, ką galima būtų konkrečiau ir realaus kartu nuveikti. Taip bekalbėdami ir ypatingai didelių vilčių neturėdami jie, žinoma, galėtų surasti syki kitą bendrą kalbą. Kartą pasisekus, su didesne energija bus pradėta ir antra syki. Taip po truputį keliausime pirmyn. Lietuviško reikalo entuziastai neturi nuleisti rankų, jiems reikia tik daugiau apsisąvoti kantrybę ir toleranciją. Tada gal kada nors galėsime tikrai sutartinai kibti į kultūros dirvonus, nors ir be skambaus vardo centro. Taip, kaip futbolo komanda. Niekas ne specialiai nekomanduoja, tačiau visi stengiasi kiek išgal. Bendram rezultatui pasiekti. Nesvarbu kas įvairys įvartį. Kad tik būtų mūsų naudai. B. G.

Emigruojantiems Kolumbijon

„Lithuanian Catholic Relief Fund of Colombia“ praneša, kad norintieji emigruoti į Kolumbiją prašymus įvažiavimo leidimams gauti turi prisųsti iki š. m. balandžio 1 d. Vėliau prisųstų prašymų nebus paimama. Prie prašymo reikia pridėti vietos lietuvių kapeliono ir LTB liudijimus. Civiliai susituokę ir komunistai neįsileidžiami. Įvažiavusiems suklasotais dokumentais nebus leidžiama pasilikti.

Paskutiniu laiku įvažiuoti į Kolumbiją yra gauti leidimai šiems asmenims:

- 1. Mykolui Sabatkevičiui su šeima — Augsburgė
- 2. Antanui Damijonaičiui su šeima — Hanau
- 3. Helena Rudic su šeima ir motina (Peteraitytė)
- 4. Antanui Jonučiui su šeima — Wetenstadt
- 5. Leopoldui Jeleniauskui su motina — Schw. Gmünde
- 6. Anataniui Valiūskui — Hannoveryje
- 7. Karoliui Avižieniui
- 8. Romualdai Brazdžiui su šeima ir tėvais — Bad Aiblinge
- 9. Telesforui Kaminskiui — Stuttgarte
- 10. Vladiui Biržičiui (Biržietis)

Visai reikalais, susijusiais su emigracija, prašoma kreiptis šiuo adresu: Carrera 39 No 54—31 Medellin Colombia S. A.

Kunigas Mykolas Tamašiūnas

Atviras žodis

PADEKA

Capt. J. Zychowski iš Frankfurturo rašo: Norėdamas išreikšti nuoširdžią padėką didžiam gerbiamam kunigui kanauninkui F. Kapočiui už gautą malonę, siunčiu jums 10 DM iš kurių 5 malonėkite LIETUVIO reikalams panaudoti, o kitas 5 neatsisakyti persųsti Lietuvos Raudonajam Kryžiui.

Ta proga pasinaudodamas siunčiu Jums geriausias linkėjimus; aš LIETUVI visada skaitau su tikru susidomėjimu.

LIETUVIS: Ačiū!

TIK VOKIEČIŲ

Skaitytojas A. Lymanas mums rašo: „LIETUVIO 7(52) Nr. buvo straipsnis apie Probstą Titelbachą. Straipsnio autorius vienoje vietoje Titelbachą pavadino „evangelikų senjoru Lietuvoje“, o tai turėtų reikšti, kad jis buvęs visų evangelikų senjoru. Nesuaptykimams pašalinti norėčiau paaiškinti, kad nepriklausomai Lietuvoje veikė 3 sinodai: lietuvių ev. liut. sinodas, latvių ev. liut. sinodas ir vokiečių ev. liut. sinodas. Probst Titelbachas buvo tik vokiečių ev. liut. sinodo senjoras.“

TITELBACHUI 83 METAI

Kažinkoks anonimas A. Z. mus bura: Berekalo puolate Titelbachą. Jis yra 83 metų senelis. Ir ne jis vienas kaltas, kad Lietuvoje tikyba buvo nenoromis skiriama nuo tautybės.

DŽIAUTA I SCENA

Skaitytojas F. V. iš Malmö (Švedija) prašo: Būkite tokie malonūs ir susisiekite su tuo p. Džiauta. Taip laukiame jo laišku iš Amerikos. Nes mes lietuviškų knygelių neturime, neturime nė vienos dramos ar komedijos tai iš p. Džiautos odisėjos norime Vėlykom savo skyriuje sulipdyti scenos vaizdėli. LIETUVIS: Paprastai Amerikoje visi po pirmą entuziastingų laišku nutyla. Ar Džiauta bus išimtis — pažūrėsim!

2 SVARAI SLYVŲ

Skaitytojas S. V. iš Heilbrono skundžiasi: Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Vyr. Valdyba „gausiai“ sušelpė Heilbrono sanatorijoje besigydančius lietuvius ligonius — džiovininkus, prisųsdama kiekvienam po 2 sv. cukraus, 2 sv. džiovintų slyvų ir 1/2 sv. arbatos. Ši pašalpa yra šiais metais pirmoji, kurią gavo pirmos eilės šelpiamieji džiovininkai.

LIETUVIS: Šį laišką skelbiame ne tam, kad „igėlus“ vyr. valdybai (jos sandėliai, greičiausiai, tušti), bet tam, kad skaitytojams priminys, jog dar turime brolių, kurių negalime palikti likimo valiai.

Baltiečių kooperatyvas Münchene

DM	1950. II. 26. įvyko visuotinis narių susirinkimas. Susirinkusius narius, vicepirmininkas p. Lesevičius, išsamiai supažino su kooperatyvo veikla bei būkle ir išnagrinėjus visus kooperatyvą liečiančius reikalus, išrinkta nauja valdyba šios sudėties: Sala (latvis) — pirminink.; kun. Babinskas (lietuvis) vicepirminink.; sekretorius (lietuvis) Karuza ir nariai: Stanaitis (lietuvis), Bumanis ir Biezaris (latviai). Revizijos komisija — Dilys (lietuvis) ir Bekeris (latvis).
1. Lietuvių stovyklos komitetui	17.725,20
2. Latvių stovyklos komitetui	13.020,10
3. Estų stovyklos komitetui	1.357,70
4. Premijos nariams	13.622,63
5. Išvykusiems nariams	8.395,—
6. Baltiečių Centro komitetams	5.000,—
7. Mokyklų loterių reikalams	594,48
8. Mokyklų egalitųjų reikalams	349,45
9. Sportininkams	122,80
Viso: DM	60.237,36

IRO vadovybė išlaiko tik 3 mokytojus. Suprantama, kad su 3 mokytojais mokyklos neišsivers ir dalis mokyklų. Jos turėtų m-traukti darbą, nes nebūtų pinigų mokytojųams samdyti.

Ši nedateklų išlygina stovyklos komitetas gautais iš kooperatyvo pinigais. Be to, stovykloje gyvenantieji seneliai ir invalidai taipogi naudojami kooperatyvo parama.

1950. II. 26. įvyko visuotinis narių susirinkimas. Susirinkusius narius, vicepirmininkas p. Lesevičius, išsamiai supažino su kooperatyvo veikla bei būkle ir išnagrinėjus visus kooperatyvą liečiančius reikalus, išrinkta nauja valdyba šios sudėties: Sala (latvis) — pirminink.; kun. Babinskas (lietuvis) vicepirminink.; sekretorius (lietuvis) Karuza ir nariai: Stanaitis (lietuvis), Bumanis ir Biezaris (latviai). Revizijos komisija — Dilys (lietuvis) ir Bekeris (latvis). Kooperatyvo direktorius yra p. Končius (lietuvis). Šia proga naujai valdybai, direktoriui ir tarnautojams linkima gražaus bendravimo ateityje. Sėkmingai dirbti kukly, bet mūsų bendruomenei svarbios reikšmės darba! A. Spokevičius.

Be išvardintų sumų kooperatyvas išmokėjo stovyklos bendrajam kasai, kuri yra stovyklos administratoriaus žinioje, RM 80.000 ir DM 18.000. Iš šių sumų lietuvių stovyklos k-tas gauna atitinkamą pinigų sumą seneliams ir invalidams šelpti.

Patiektieji duomenys išryškina, kad Baltiečių kooperatyvas yra visai sveika, stipri ir gerai tvarkoma krautuvė stovykloje. Tai buvo atsiekta darniu ir gražiu trijų Baltijos tautų bendravimu, susiklausymu ir bendrųjų reikalų supratimu. Labai gražu yra, kad kooperatyvo steigimo iniciatoriai, nariai, misionieris trijų tautų valdybos bei tarnautojai supranta tautinių bendruomenių reikalus ir spiečia pastangas bendruomenėms padėti. Reikia pastebėti, kad kooperatyvo tvarkyme daug darbo pašventė, gražios iniciatyvos ir rūpesio visą laiką reiškę Lesevičius (lietuvis) ir Bumanis (latvis).

Stovyklos lietuvių komitetas gautųjų pinigų, didžiausią dalį skiria esančioms mokykloms išlaikyti. Visą laiką stovykloje veikia gimnazija, pradžios mokykla ir vaikų darželis.

Vet. Gydytojų Dr-jos Valdybos atsišaukimas Lietuvių Tremtinių Veterinarijos Gydytojų Draugijos Valdyba kreipiasi į visus kolegas išsklaidytus laisvajame pasaulyje, o ypač gyvenančius JAV ir Kanadoje, ir prašo organizacijos reikalams pranešti savo ir kitų žinomų kolegų dabartinis adresas valdybos sekretoriui Dr. L. Gaudušui, 3255 W. Cermak Rd., Chicago, Illinois, USA.

LTVGD Valdyba